

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Commentariorvm, Ac Dispvationvm, In Tertiam Partem Divi Thomae. Tomi Qvinqve

Qui Est Primvs De Sacramentis: In Qvo Ea Continentvr, Qvæ Post
Præfationem Indicantvr

Suárez, Francisco

[Köln], 1619

2 Vtrum in hoc sacramento remaneat substantia panis, vel vini post
consecrationem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93807](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93807)

his locis, quia supernaturaliter potest virtus activa confortari, & quilibet actus in vno loco tantum consistit. Quod videtur concedere Gabriel. in 4. dist. decima, articulo tertio, dubio tertio, non tantum in homine existeri in diuersis locis, sed etiam in eodem, quod frequens est apud Nominales. Ego autem suppono, inter actus vitales contrarios esse tantam repugnantiam, vt etiam per potentiam Dei absolutam non possint esse in eodem Subiecto & loco simul, quia sese omnino destruunt ex parte obiecti, vnus enim destruit obiectum alterius. Vnde fit, vt cum alie qualitates contrarie simul esse possint in gradibus remissis, hoc repugnet naturaliter actibus vitalibus contrarijs. Vnde probabilius etiam censeo, non posse huiusmodi actus contrarios esse simul, in eodem Subiecto etiam in diuersis locis, quia licet concedam, posse Deum ponere vnum ex his actibus in vno loco, & non in alio, vbi esset idem Subiectum, tamen inde impediret actum sibi contrarium in eodem Subiecto etiam in alio loco, non per meram informationem & impossibilitatem formarum, ad quam esset necessaria presentia localis, sicut in alijs contrarijs, sed ex parte obiecti, destruendo illud per sympathiam eiusdem anime, seu potentie existentis in vno loco ad se ipsam, vt existentem in alio loco, nam, sicut eadem anima apprehendens aliquid, per imaginationem excitatur ad amandum per appetitum, quamuis illi actus imaginandi, & appetendi non sint in eodem loco corporis, solum quia radicantur in eadem anima, & intus ab illa fluunt, ita opinor, quod si idem homo hic & Romae esse intelligatur, quamuis hic tantum haberet actum imaginacionis, vel intellectus, quod aliquod apprehenderetur bonum, per illum sufficienter excitaretur, vt posset illud Romae appetere: quia illa sympathia potentiarum non pendet ex loco, sed ex identitate anime, in qua illa potentia & actus radicantur: est enim eadem ratio & proportio. Vnde vltimus, sicut mutata apprehensione intellectus vel imaginacionis: necesse est mutari actum appetitus, quia mutatur obiectum: ita in predicto casu, hoc ipso, quod homo alicubi iudicet, hoc esse falsum, destruitur in eodem intellectu veritas, respectu illius obiecti, & ita destruitur obiectum, respectu assensus contrarij: & idem est de omnibus similibus contrarijs. Quae tandem sympathia, & correspondentia actionum vitalium, sic potest explicari, quia si ego nunc Romae simul existerem, quamuis non haberem hic realiter presentem sensibilem visionem, quam haberem Romae, nihilominus hic possem narrare, quae Romae geruntur: vnde quodammodo dici possem hinc videre, quod satis est, vt hic possem narrare, quia ad hoc non est necessaria propinquitas seu indentitas loci, quia nunc etiam lingua loquitur, quae oculis videt, quia ab eadem mouetur anima, quamuis loco distent, quod idem esset, etiam si fingatur homo tanta magnitudinis, vt longe amplius inter se distarent: huiusmodi ergo consonantia est ex parte obiectorum in reliquis actibus vitalibus.

Vltimo addendum est in hac materia, quamuis agentia naturalia per se non sufficiant ad immutandum eodem modo corpus in diuersis locis existens: magis tamen congruum & consentaneum naturis rerum videri, vt supposito priori miraculo Deus suppleat defectum causarum naturalium, praebeatque concursum sufficientem, vt talis immutatio eodem modo in omnibus locis fiat. Haec est consentanea Deo Thomae, & alijs authoribus citatis in prima sententia, & idem sentit Alenus, qui rationibus indicat, quia alias magna confusio & perturbatio rerum sequeretur, quae non decet ordinem diuinae sapientiae. Item, quia aliqui multa sequerentur, praeter naturalem ordinem rerum, vt quod eadem materia sit sub diuersis formis, & c. quae omnia euitantur positio huiusmodi concursu, consentaneo priori miraculo. Praeterea in hoc mysterio necessarius est hoc dice-

re, supposita communi doctrina, quod corpus Christi in hoc sacramento, eadem per concomitantiam habeat, quae extra sacramento recipit: quod hic speciali ratione necesse est fieri singulari concursu Dei, propter sacramentalem modum supernaturalem, vt saepe supra indicatum est. Ad quod ita instituendum, fuit etiam hic specialis ratio, tum propter excellentiam & maiestatem corporis Christi: tum etiam, quia hoc sacramento est memoriale & signum eiusdem corporis in propria specie existentis, & ideo decuit, vt eodem modo esset in hoc sacramento, quo extra, quoad omnia absoluta, quae a loco non pendunt.

Atque hinc expeditur dubium, supra huc remissum, si corpus Christi extra sacramento corrumperetur, vsque ad resolutionem in elemento, ita vt iam nullo modo maneret corpus humanum, an nunc desineret esse omnino in sacramento. Scotus enim in 4. distinctione decima, quaestione sexta, affirmat, vt recte in vno sensu. Dico autem hypotheticum esse impossibile, supposita institutione facta in hoc sacramento, & statu illius corporis, quem ipsa supponit. Vnde ex illa hypothese impossibili videntur sequi contradictoria: Nam ex vi praesentis institutionis absolute, & sine vlla conditione verum est, tamdiu corpus Christi conferuari sub speciebus, quamdiu ille possunt substantiam panis conseruare, & ex hoc principio Christus semper ibi manebit quicquid extra sacramento circa corpus eius fieri fingatur: Aliunde vero, quia iuxta eandem institutionem corpus in sacramento debet esse substantialiter conforme sibi ipsi extra sacramento, & quia in sacramento esse non potest, nisi corpus humanum, quod significant verba formae: ideo etiam sequitur in eo casu corpus Christi non mansurum sub sacramento, & hoc simpliciter verum est: alia autem promissio, quod Christi corpus tamdiu durat sub speciebus, quamdiu species ipsae durant, inuoluit contradictionem, quod Christi corpus in propria specie perseveret, & duret in ratione corporis humani: quod quia perpetuo ita futurum est ex absoluta lege, & promissione diuina, ideo alia etiam promissio tranfit in absolutam simpliciter, & alia conditionalis procedit ex hypothese impossibili, supposita institutione, prout facta est.

ARTICVLVS II.

Verum in hoc sacramento remaneat substantia panis & vini post consecrationem.

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod in hoc sacramento remaneat substantia panis & vini post consecrationem. Dicit enim Damasc. in 4. lib. Quia consuetudo est hominibus comedere panem, & vinum bibere, coniungunt eis Deus diuinitatem, & fecit ea corpus & sanguinem suum, & ita panis communicationis non panis simplex est, sed vnus diuinitati. Sed coniunctio est rerum actu existentium. Ergo panis & vinum simul sunt in hoc sacramento cum corpore & sanguine Christi.

Inf. ar. 6. cor. 8. q. 77. ar. 1. 8. q. 4. d. 28. q. 2. ar. 1. q. 8. d. 12. p. 1. ar. 1. q. 3. 8. q. cont. c. 83. in prin. & quod lib. 7. a. 9. & quod lib. 9. a. 5. ad 3. & 1. co. 11. l. 4. col. 6. 5. lect. 9. col. 5. lib. 4. c. 14. in me. tract. 26. in Ioann. inter med. & s. 1. 1009. q. colligitur ex li. 4. c. 4. l. 6. c. 1. 4. re. fortius de c. 5. d. 2. c. omnia

2. Praeterea, inter Ecclesiae sacramenta debet esse conformitas. Sed in alijs sacramentis, substantia materia manet, sicut in Baptismo substantia aquae, & in Confirmatione substantia chrismati. Ergo & in hoc sacramento est substantia panis & vini.

3. Praeterea, panis & vinum assumuntur in hoc sacramento, in quantum significant Ecclesiam, vniuersum, prout vnus panis fit ex multis granis, & vinum vinum ex multis racemis, vt August. dicit in lib. de Symb. Sed hoc pertinet ad ipsam substantiam panis & vini. Ergo substantia panis & vini remanet in hoc sacramento.

Sed contra est, quod Ambros. dicit in lib. de sacram. Licet figura panis & vini videatur, tamen nihil aliud quam caro Christi & sanguis post consecrationem credenda sunt.

Respon.

Respondeo dicendum, quod quidam posuerunt post consecrationem, substantiam panis & vini in hoc sacramento remanere. Sed hac positio stare non potest. Primo quidem, quia per hanc positionem tollitur veritas huius sacramento, ad qua pertinet, ut verum corpus Christi in hoc sacramento existat, quod quidem ibi non est ante consecrationem. Non autem aliquid potest esse alicubi ubi prius non erat, nisi vel per loci mutationem, vel per alterius conversionem in ipsum, sicut in domino aliqua de novo incipit esse ignis, aut quia illuc desertur, aut ibi generatur. Manifestum est autem, quod corpus Christi non incipit esse in hoc sacramento per motum localem. Primo quidem, quia sequeretur, quod desineret esse in caelo, non enim quod localiter mouetur, peruenit de nouo ad aliquem locum, nisi deserat priorem. Secundo, quia omne corpus localiter motum, pertransit omnia media, quod hic dici non potest. Tertio, quia impossibile est, quod vnus motus eiusdem corporis localiter moti terminetur simul ad diuersa loca: cum tamen in pluribus locis corpus Christi sub hoc sacramento, simul esse incipiat. & ideo relinquatur, quod non possit alter corpus Christi in ipso esse de nouo in hoc sacramento, nisi per conuersionem substantiae panis in ipsum. Quod autem conuertitur in aliquid, facta conuersione non manet. Vnde relinquatur, quod salua veritate huius sacramento, substantia panis post consecrationem remanere non possit. Secundo, quia hac positio contrariatur forma huius sacramento, in qua dicitur, hoc est corpus meum, quod non esset verum, si substantia panis ibi remaneret: nunquam enim substantia panis est corpus Christi, sed potius esset dicendum, hic est corpus meum. Tertio, quia contrariatur uenerationi huius sacramento, si aliqua substantia creata esset ibi, qua non posset adorari latrice adorari. Quarto, quia contrariatur ritui Ecclesiae, secundum quem post corporalem cibum non licet sumere corpus Christi: cum tamen post vnam hostiam consecratam: licet sumere aliam. Vnde hac positio vitanda est tanquam heretica.

Ad primum ergo dicendum, quod Deus conuergit diuinitatem suam, id est diuinam virtutem, panis & vino, non ut remaneant in hoc sacramento, sed ut faciat inde corpus & sanguinem suum.

Ad secundum dicendum, quod in alijs sacramentis non est ipse Christus realiter, sicut in hoc sacramento manet substantia materia, non autem in ipso.

q. 87. art. 3.
et 4.

Ad tertium dicendum, quod species, quae remanent in hoc sacramento (*ut infra dicitur) sufficiunt ad significationem huius sacramento, nam per accidentia cognoscitur ratio substantia.

COMMENTARIUS.

Conclusio
D. Thomae
est negatiua.

Negat D. Thom. manere in hoc sacramento substantiam panis & vini. Quae assertio, certa & facilis est. Rationes tamen, quibus D. Thom. illam probat, magnam habent difficultatem, quia vero singulae fere singulas quaestiones requirunt, in sequenti disputat, commodius disputabuntur. Solutiones autem argumentorum sunt faciles. De testimonio vero Damasci, quod in solutione ad 1. explicatur, dicemus in sequentibus.

DISPUTATIO XLIX.

De absentia panis & vini ab hoc sacramento.

Disputat de
Eucharistia.

Postquam diximus de praesentia corporis Christi, quae est velut terminus ad quem consecrationis huius sacramento, antequam modum, quo hac praesentia fit, & rationem transubstantiationis explicemus, oportet dicere de absentia panis, quae est veluti terminus a quo eiusdem consecrationis, intellecto enim utroque termino, facilius erit transitum vnus ad alium contemplari: loquar autem semper, breuitatis gratia, de substantia panis, quia in omnibus eadem ratio est de substantia vini.

Verum de potentia absoluta poterit Christus fieri hic realiter praesens manente substantia panis.

Remittimus hanc quaestionem, quoniam valde conferat ad explicandam rationem, propter quam negamus manere in hoc sacramento substantiam panis: Agimus autem de possibili absolute & simpliciter, ac sine respectu ad determinata verba, per quae fiat consecratio, salua eorum veritate: De hoc enim sectione sequente dicturi sumus: hic vero generaliter inquirimus de quocumque modo actionis diuinae, & de quocumque instrumento, quo Deus vti velit, aut si malit sine illo operari. Denique suppono, sermone esse praesentiae de praesentia, non de vnione corporis Christi cum accidentibus panis: quae & est incerta, & per se non pertinet ad doctrinam fidei, quiaquam de illa etiam non nihil obiter attingemus. Ratio itaque dubitandi est, quia D. Thom. hic ex sola praesentia corporis Christi colligit absentiam substantiae panis, quae collectio nulla esset, si cum praesentia Christi simul esse posset substantia panis. Et eodem modo procedit in quarto distinctione 11. quaestione 1. articulo 1. quaestio 1. in corpore, & ad 3. & 4. contra Gent. cap. 63. Quibus locis hac ratione vtitur. Non potest aliquid incipere esse alicubi, nisi aut per motum localem, aut per conuersionem alterius in ipsum: ergo nec corpus Christi incipere potest esse in hoc sacramento, nisi alterutro ex his modis, sed non potest incipere per motum localem. Primo, quia necessario deberet esse in caelo. Secundo, quia necessario transiret per omnia media loca. Tertio, quia non potest simul incipere esse in diuersis locis, cum vnus motus ad vnum locum terminetur. Ergo necessario incipit in hoc sacramento per conuersionem panis in ipsum: quod autem in aliud conuertitur, definit esse: ergo.

Propter haec antiqui discipuli Diui Thomae alleuerunt, fieri non potuisse de potentia absoluta, ut corpus Christi haberet sub accidentibus realem praesentiam sacramentalem, quam nunc habet, manente sub eisdem substantia panis: & quidam eorum omnem praesentiam negant fuisse possibilem. Alij, licet fateantur, potuisse Deum facere aliquam, non tamen eiusdem rationis cum illa, quae nunc est. Ita sentit Hieronymus in 4. distinctione 10. quaestione 1. articulo 1. Paludanus distinct. 11. quaest. 2. artic. 1. & 2. Capreol. quaest. 1. artic. 3. ad 3. Scotus cont. 1. conclus. qui secundam adhibet rationem, quia, si corpus Christi (inquit) fieret hic praesens, sine conuersione panis in ipsum, vel haberet praesentiam per suam quantitatem, vel per suam substantiam, vel per utramque: non primum, nec tertium, aliud esset corpus Christi hic quantitatiue, & consequenter non posset esse in pluribus locis, neque etiam secundum, quia substantia materialis, ut abstrahit a quantitate, non potest fundare genus aliquod praesentiae: quia abstrahit a quantitate, abstrahit ab actione: ergo ab omni contractu quantitatio & virtuali: ergo ab omni praesentia. Idem videtur sentire Ferrar. 4. contra Gentes, cap. 63. qui tertiam indicat rationem, quia impossibile est, relationem esse sine fundamento: Sed relatio praesentiae, quam Christus nunc habet, fundatur in conuersione panis in ipsum. Ergo eiusdem opinionis videtur fuisse Marfilus, in 4. quaest. 8. artic. 1. conclus. 4. Bonauentura d. 11. artic. 1. q. 1. & clarius quaest. 3. Ex quibus sumitur quarta ratio, quia impossibile est aliquid incipere esse, ubi antea non erat, sine submutatione, vel mutatione alterius in ipsum: sed Christus non incipit esse hic per sui mutationem: ergo necessaria omnino fuit mutatio in substantia panis. Tandem in hac sententiam inclinare videtur Alan. lib. 1. cap. 35.

Dico tamen primo, potuisse Deum facere verum & realiter praesentem Christum intra panem, consecratum, uaria;

alia causa totali: ergo in actione: Ergo potest vna actio desinere, manente alia, & e conuerio: sunt ergo distincta.

Vnus effectus potest duplici actione reseruari, conformari

Ex quo vterius concludo, sicut potest vna res ab initio productionis suae fieri a duobus agentibus duplici actione totali, ita, licet in principio producta sit vna actione, posse deinceps duplici actione conseruari: nam, si duae illae actiones possunt simul fieri & durare, cur non poterit vna post aliam incipere, & postea simul durare? Praeterea naturaliter fieri potest, vt res producta per vnam actionem, per aliam conseruetur, cessante priori: cur ergo fieri non poterit per potentiam absolutam Dei, vt res producta per vnam actionem similiter conseruetur per aliam actionem, non cessante priori? Nam, si quae esset repugnantia, maxime quia illae duae actiones simul durarent: sed in hoc non est, quia possent simul a principio durare, vt ostensum est. Dices, quomodo potest intelligi noua actio, si nihil nouum facit in termino? actio enim non est sine termino: ergo neque noua actio sine nouo termino. Respondetur, idem quari posse quando eadem omnino res incipit conseruari per nouam actionem, desinente priori: vt ergo actio sit noua, satis est, quod eadem res incipiat habere nouam dependentiam, quam antea non habebat, etiam si nouum esse non recipiat, sed illud ipsum per influxum alterius causa, & hoc sensu falsum est, nihil fieri in termino per illam actionem, si fieri late sumatur, vt extendatur ad conseruationem, & alium quemcunque influxum.

Obiectio.

Solutio.

Res in vno loco producta potest in alio simul poni per actionem terminatam ad eius substantiam.

Quarto hinc colligo, posse rem factam & existentem in vno loco, de nouo in alio constitui per actionem nouam terminatam ad substantiale esse ipsius rei conseruatae in tali loco. Probatur, quia eadem res potest conseruari duplici actione, vt dictum est: ergo cum possit simul poni in diuersis locis (vt suppono) poterit in vno conseruari per vnam actionem, & in alio per aliam. Probatur consequentia, quia, cum duae actiones, & inter se, & a termino ex natura rei distinguantur, poterit per vnam earum res fieri, & conseruari in vno loco, & per aliam in alio.

Obiectio.

Dices, talis actio per se primo terminatur ad substantiam, vt sic abstrahendo ab hoc vel illo loco: ergo necessario terminatur ad illam, vbiunque est: ergo etiam si res sit in duobus locis, vel in vtroque licet aut conseruetur substantialem per eandem actionem, vel si non ponatur duplex actio, vt supra terminabitur ad rem secundum se. Et confirmatur non posse esse, nisi vnam, alias posset Deus, etiam in eodem loco conseruare vnam rem duabus actionibus distinctis & totalibus. Respondetur ad argumentum primo, distinguendo antecedens, nam actio substantialis potest dici abstrahere ab hoc, vel illo loco, quia de se non postulat potius hunc, quam alium, & hoc sensu transeat antecedens, quia non est ad rem alio modo potest dici abstrahere, quia cum sit actio, non magis est praesens in hoc loco, quam in alio, & hoc sensu est falsum, quia actio seu passio, aut diminatio seu dependentia habet etiam suam praesentiam & necessarium alicubi sit, & tantum ponit effectum, vbi ipsa sit, non est autem necesse, vt dixi, actionem esse in pluribus locis, etiam si in illis sit res facta, quia potest esse in illis, non vt est per illam actionem solam, sed vt est, vel conseruetur per plures: igitur in hoc modo productionis nulla est repugnantia. Secundo admissio antecedenti in priori sensu, nulla est consequentia: nam licet actio terminetur ad substantiam, & ideo necessarium sit, ibi esse substantiam, vbi substantialiter est actio, per quam conseruetur, quia, vt suppono, actio identice est in ipso termino, & in illa entitate ratio essentialis, & prorsus inseparabilis est illa, quae constituit terminum in suo esse reali seu substantiali: ac denique, quia non potest actio influere in terminum, nisi vbi ipsa

Solutio.

Secunda.

est, non tamen e contrario necesse est, vt, vbiunque est res facta per aliquam actionem, ibi sit omnis actio per quam sit, vel conseruetur. Cum enim actio sit veluti modus rei, ad quam terminatur, & ex natura rei ab ea distinctus, nihil obstat, quo minus alicubi sit talis res, vbi non est illa actio, sed alia, per quam eadem res sit & conseruetur, vt enim supra ostendimus, potest res in vno loco carere aliquo modo existendi, quo non caret in alio, quando modus ex natura rei ab ea distinguitur. Quae omnia aperte confirmantur in ordine ad tempus seu durationem, quia, licet, quando durat actio, duret terminus per illam factus, tamen e contrario fieri potest, vt, cessante actione conseruante, res nihilominus duret, & conseruetur per aliam actionem, vt patet in lumine producto ab vna lucerna, & conseruato ab alia: ergo sic haec possunt tempore separari, ita & loco.

Ad confirmationem responderetur, concedendo sequelam: nam licet Deus potest efficere eundem effectum per duas causas secundas totales: ita potest se solo eundem effectum facere per duas actiones totales, quae, quod potest facere per causas secundas efficientes, potest se solo praestare. Dices, quando concurrunt duae causae secundae, habent actiones, vnde distinguuntur: at vero respectu ipsius solius Dei minime. Respondetur, ad hoc sufficere eminentiam diuinae virtutis, quae efficaciam habet ad agendum pluribus actionibus inter se distinctis: sicut potest Deus creare rem vnam vna actione & annihilare illam, & postea eam reproducere alia actione distincta, quia ad agendum hac vel illa actione, non determinatur a loco, tempore, vel circumstantiis, sed a sua libera voluntate. Adde, ad praesentem difficultatem non refert hoc, sed satis esse, quod in vno loco possit res immediate conseruari a solo Deo, in alio vero fieri seu conseruari medio instrumento creato: nam hoc satis est, vt oporteat actiones esse distinctas, vt tractando de actione sacramentorum in genere latius diximus.

Vltimo ex his colligitur primus modus, quo fieri potuit praesens haec substantia corporis Christi absque definitione substantiae panis, scilicet, per modum productionis, seu conseruationis substantialis huiusmodi de nouo: ex qua non sequitur desinitio panis, nam cum istae sint duae veluti mutationes partiales, altera priuatiua, altera positiua, circa res omnino distinctas: potest per diuinam potentiam vna ab alia separari. Nec existimo Diuum Thomam hoc negasse, sed sub conseruacione, hanc actionem comprehendisse, quia reuera, propria ac substantialis conseruacio non est sine huiusmodi actione, vt infra ostendam: imo haec actio est potissima, quae in conseruacione intercedit: sicut, si Deus introduceret formam ignis in ligno, efficiendo, vt forma ligni non recederet, illa actio quamvis tunc non conuerteret lignum in ignem, tamen, de se esset conseruacio, & ita nomine conseruacionis comprehenderetur: sic igitur in praesenti intelligi potest D. Thom. quomodo autem cum hac expositione non contentus cetera, quae docet, dicam in sequentibus.

Dico quarto, de potentia Dei absoluta potuisse fieri praesens corpus Christi in hoc sacramento, conseruata substantia panis per actionem seu mutationem accidentalem, scilicet, per actionem additiuam, seu mutariuam quasi localem, id est, per quam tantum acquiratur illa praesentia realis, per quam Christus dicitur esse hic. Quod ostendo primo, quia haec praesentia realis, quae habet corpus Christi in hoc sacramento, & modus realis & accidentalis ipsius corporis, habens similitudinem, seu proportionem cum vbi: sed hic modus est per se primo producibilis per actionem per se, & formaliter ad ipsum terminatam, sicut supra etiam dixi, & constat a simili de motu locali, & eius termino: imo etiam patet.

ret in mutatione locali, quæ quoties fit in corpore Christi existente sub speciebus: ergo potuisset à principio hic constitui per similem mutationem; non excludendo substantiam panis, quia cum illa non habet necessariam aut formalem repugnantiam, ut patet ex dictis in prima conclusione. Secundo specialius id probatur excludendo difficultates, quæ hic sequi videbantur, quia, si aliquid obstatet, maxime quod Christus acquirit hanc præsentiam non amittendo illam, quam habet in cælo, sed hoc non obstat, ut patet eisdem exemplis naturalibus: Angelus enim existens in loco inadæquato acquirit de nouo præsentiam in alia parte loci, non amittendo priorem, vnde intelligitur, dari posse mutationem localem acquirendi locum absque mutatione amittendi locum, similiter anima hominis per nutritionem acquirit nouam præsentiam & vniorem partialem non amittendo priorem. Ratio à priori est, quia quod mobile deserat vnum locum, quando alium acquirit, ex eo tantum prouenit, quod non potest esse simul in diuersis locis: Nam, si posset, non erunt termini inter se repugnantes, & ideo ad vnum acquirendam, non erit necessarium alium deserere, ut patet in dictis exemplis de Angelo & anima, sed in nostro proposito, hæc præsentia sacramentalis non repugnat cum locali, quæ est in cælo, nec cum alia sacramentali, quæ est in alio loco, in ordine ad diuinam potentiam: ergo potest fieri per mutationem localem per se terminatam ad illam præsentiam in corpore Christi, absque amissione alterius præsentia, vel Vbi: Nam cum hi termini non habeant inter se repugnantiam, acquisitio vnius non repugnat cum conseruatione alterius. Et confirmatur: nam supposito, quod posset Deus ponere vnum corpus in duobus locis quantitatie, poterit etiam corpus, quod iam est in vno loco, constitui in alio, solum de nouo faciendo in illo illud nouum Vbi, quo alibi acquirit absque alia actione productiua substantia: Potest enim per eandem vtrobique conseruari, ponendo illam in vtroque loco, vbi ponitur terminus, sicut necessario dicendum est in angelo, & in anima existente in toto, & in qualibet parte, & in eodem angelo, & in quouis corpore, quando localiter mouetur: eadem enim actione substantiali conseruatur à Deo, quæ prout est in termino, sequitur illud quocumque ierit, & similiter desinit esse in alio loco, quia corpus illum amittit. Si autem res ipsa posset in vtroque loco manere, etiam actio substantialis in vtroque constitueretur: Sola ergo mutatio localis per diuinam potentiam facta, sufficeret ad acquirendum locum illum, non perdendo priorem, quia illi duo termini in ordine ad diuinam potentiam non repugnant: vnde illa mutatio non esset proprie inter terminos positiuos, scilicet, ex vno loco ad alium: sed inter priuatiuos, scilicet, ex non esse ibi, ad esse ibi: ergo similiter in præsentia mysterio fieri poterat, quia specifica præsentia diuersitas nihil refert, cum eadem sit ratio & proportio inter mutationes & terminos.

Dices, potest assignari differentia, quia fortasse non potest corpus Christi eadem actione substantiali hic conseruari, quia conseruatur in cælo, sicut potest corpus in duobus locis quantitatie existens. Respondeo, hoc esse per accidens ad præsentem qualificationem, & ideo non esse hic examinandum, quod tamen præstabitur infra, tractantes de transubstantiatione, nam ad præsentem difficultatem sufficit, quod præcedat, etiam si fingamus Christum esse in cælo eo modo, quo est in sacramento, vel per eandem substantialem actionem. Neq; obstat huic mutationi, quod per eandem acquiratur locus distans, sine transitu per medium: Nam hoc totum potest cadere sub diuinam potentiam: imo multi cæsent, Angelum id posse facere naturaliter: Quid ergo mirum, quod posset Deus idem facere in corporibus? Præ-

Franc. Suarez Tom. 3.

fertim, quia, cum in hac mutatione non deseratur vnus locus ad acquirendum alium, non est proprie transitus à loco in locum, in quo videatur requiri transitus per medium, sed est quasi simplex productio noui loci, siue noua præsentia in subiecto præexistente, ad quam non est necessarius transitus per medium, cum non comparetur ad priorem terminum tantquam ad terminum à quo. Dices: Comparatur tantquam ad subiectum, quod inde adducitur, & ideo videtur debere adduci per medium. Respondetur, diuinam virtutem non esse ad hoc alligatam, cum in illo modo non sit repugnantia, vel implicatio, quia non fieret tunc mutatio successiua, sed simplex, ac momentanea acquisitio vnius præsentia sine amissione alterius.

Denique non obstat, quod corpus Christi simul acquirat multas ex his præsentia, hinc enim solum fit, debere etiam ibi intercedere mutationes distinctas pro diuersitate terminorum, cum quibus identificatur: omnes tamē esse poterunt eiusdem rationis, scilicet, per modum mutationis localis acquisitiua: sicut enim non repugnat, idem corpus habere simul multas præsentias huiusmodi, ita non repugnat illas simul acquirere.

Vnde tandem concludo, per hoc genus mutationis potuisse hic poni corpus Christi, sine desitione substantia panis, quia neque ex formali ratione talis mutationis essentialiter requiritur illa desitio, cum mutatio localis per se non transmutet substantias, neque ex ipsarum rerum impossibilitate necessario sequitur: ostensum est enim non esse inter eas formalem repugnantiam, præsertim in ordine ad diuinam potentiam.

Ad rationem D. Thom. quatenus contra nostram sententiam fieri potest: iam responsum est. Ad auctoritatem eius fateor difficile responderi posse, non negando illam, quia, si dicamus, locutum esse proprie ac naturali motu locali, ac de propria conuersione, non video quomodo sufficeret numeret omnes modos posibles, quibus præsentia corporis Christi fieri poterat, & consequenter quomodo recte concludatur, si vero cum Caietano, & Soto dicamus, locutum esse de absoluta potentia, & non de ordinaria, non videtur vitari difficultas: nam, cum hoc mysterium per absolutam Dei potentiam factum sit, si non ostenditur omnis alius modus impossibilis de potentia absoluta, quomodo potest concludi, alium modum esse necessarium? Item cur dicemus, vnum modum magis, quam alium esse de potentia ordinaria, vel absoluta, nisi quia Christus voluit hoc modo potius facere, quam illo? nam secundum se omnes sunt supernaturales, & miraculosi, & si Christus elegeret alium ex positis à nobis, ille nec certe diceretur possibile secundum legem ordinariam. Nihilominus tamen hæc expositio D. Thom. necessario est admittenda: nam fere in omnibus articulis & quæst. sequentibus similibus rationibus vitur, quæ necessario ita explicandæ sunt, ut videbimus: sensus ergo illius in tota hac materia fuit, primum, ut in tota hac materia nullum miraculum admitamus, quod in verbis, quibus conficitur, non necessario contineatur & inferatur ex illis, ac deinde, quoad fieri possit, pauciora multiplicentur miracula. In præsentem ergo supponit ipse, Deum non facere nouas rerum creationes, & ideo recte sumit rem, quæ alicubi non est, solum posse ibi constitui per actionem localem, vel conuersionem, quia in rebus non inueniuntur alij modi, & cum alter illorum hic sufficiat, non oportet addere noua miracula: comparando autem illos duos modos inter se, iudicauit D. Thomas plura multiplicari miracula, si ponatur, hoc fieri per mutationem localem, quod est probabile: examinabitur autem amplius disputatione sequente.

Ad secundam rationem Capreoli respondeo, esse ad argumētum nullius momenti: quia corpus Christi nunc de facto est in Capreoli.

Ccc

est it.

Altera obiectio cum sua solutione.

Responsio ad rationem & auctoritatem D. Thom.

est hic præfens per suam substantiam, & per suam quantitatem, non quantitativè, sed concomitantem substantiam, & imitantem illam in modo præfentia: ipsa tamen præfentia revera inest in ipsa substantia, & quantitate: in utraque tamen immediate, & hoc sensu dico, esse præfentem per suam substantiam & consequenter quantitas. Ratio autem formalis existendi hic, est ille intrinsecus modus præfentia, qui licet in sit quantitati, non tamen est quantitativus, quia non est connaturalis quantitati, sed supernaturalis. Hoc autem totum dici posset, etiam si cum præfentia Christi maneret substantia panis. Cum autem dicit, substantiam secundum se abstrahere à quantitate, & consequenter ab actione, & consequenter à præfentia, male infert in utraque consequentia: Tum, quia substantia spiritualis per se est capax præfentia, etiam si nihil agat: Substantia autem materialis, quantum naturaliter illam non habeat, nisi per quantitatem: tamen supernaturaliter potest illam recipere per se, & immediate, vel cum quantitate, vel sine illa, pro Dei arbitrio: Tum etiam, quia licet substantia materialis abstrahens à quantitate, naturaliter non sit capax actionis, tamen supernaturaliter potest illam habere, ut nunc de facto habet corpus Christi sub speciebus, & potest habere, etiam si ibi maneret substantia, si aliunde ex parte actionis, vel termini non ponatur aliquid repugnans.

Ad argumentum Ferrar.

Ad tertium Ferrariensis, quod est infirmius, respondetur, relationem præfentia non fundari in conversione, quæ in instanti fit, & transit, quæq; non tantum includit præfentia acquisitionem, sed etiam positionem alterius rei: quæ defitio per accidens se habet ad hanc relationem, quæ per se, & immediate solum fundatur in modo existendi corporis Christi, qui nunc fit, vel resultat per conversionem. Unde, si ille idem modus per aliter d genus actionis, vel mutationis fieret, eandem relationem fundaret: ostensum autem est, eundem modum præfentia posse fieri sine conversione: sicut corporibus, fundamentum elationis propinquitatis est ipsum Vbi: quod vero tale Vbi per se acquisitum sit per motum localem, vel consecutum per creationem, vel generationem, nihil refert ad relationem illam.

Ad argumentum Bonau.

Ad quartum Bonaventurae & aliorum respondetur, corpus Christi incipere esse hic sine mutatione, quæ perdat aliquid eorum, quæ habet in celo, non tamen sine mutatione, quæ acquirat aliquid in sacramento, & hanc mutationem posset separare Deus à mutatione substantia panis, ut dictum est.

SECTIO II.

Vtrum de facto desinat substantia panis sub speciebus, post consecrationem.

In Eucharistia manere substantiam panis simul & corpus Christi asserunt heretici Guidmund.

Omnes heretici, qui negarunt præfentiam corporis Christi, asserunt, substantiam panis manere: sed & Berengarius, postquam realem Christi præfentiam confiteri coactus est, in alium incidit errorem, ut Christum simul cum substantia panis esse diceret: ita colligitur ex Guidmundo libro primo de hoc mysterio in principio, & fortasse, cum in prioribus Concilijs coactus esset præfentiam Christi fateri, postea in Concilio Romano sub Gregorio septimo etiam conversionem substantialem confiteri compulsus est, ut notat VValdensis tomo tertio capitulo 43. & Laurentius Surius 3. tom. Conciliorum, in fine Concilij Romani, sub Nicol. II. In quo errore advertendum est, dupliciter affirmari potuisse. Primo, ut sit sensus, corpus Christi esse simul cum substantia panis secundum intimam præfentiam & aliquam accidentalem habitudinem. Secundo, ut non solum sint simul, sed etiam substantia

panis sit ibi hypostatice unita Christo: non constat autem, quo sensu Berengarius eum asseruerit: magis tamen videtur priorem sensum tenuisse, quem ferunt, secutum esse Valerianum illum, ad quem Anselmus scripsit epistolam de fermentato & azymo, & de differentia sacramentorum, ut refert VValdensis supra capitulo 65. Et eundem errorem tenuit Ioan. Hus. Ut colligi potest ex Concilio Constantiensi sessione decima quinta. Lutherus etiam, quem multi ex suis sunt secuti, hanc hæresim excitavit. Fundamentum horum esse potest, quia ad veritatem verborum Christi, Hoc est corpus meum, & Caro mea vere est cibus, & similia factus est, Christum esse præfentem, quamvis substantia panis adit. Ergo non est cur hoc negetur. Patet consequentia, quia non sunt miracula sine necessitate multiplicanda. Hanc autem nulla est necessitas, cum ostensum sit, potuisse utraque substantiam simul manere: nec ad mysterium, neq; etiam ad finem mysterij, vel utilitatis eius: nam sola præfentia Christi ad omnia sufficit. Et confirmatur, primum, quia in Scriptura sæpe hoc sacramentum vocatur panis. Ioan. 6. Panis, quem ego dabo, caro mea est: manet ergo panis, qui dicitur caro propter intimam conjunctionem & generationem, & sicut ferrum ignitum solet vocari ignis. Quo exemplo vtriusque Damasc. lib. 4. de Fide. cap. 14. sic Actor. 2. Damasc. lib. 2. de sermone Domini, cap. 11. & Damasc. supra. Confirmatur secundo testimonij Patrum, in quibus tria sunt, quæ videntur difficultatem habere. Primum est Gelaf. lib. 2. cont. Eutyche. in fine, Sacramenti (inquit) corpus & sanguinis Christi diuina res est, & tamen esse non desinit substantia vel natura panis & vini. Alterum est Chrysost. epist. ad Casar. monach. ubi inquit. Post consecrationem liberari panem ab appellatione panis, & dignum fieri appellatione Domini corporis etiam si natura panis in ipso permaneat. Tertium est Theod. dial. 1. non longe à principio. Symbola & signa quæ videntur, nomine corporis & sanguinis honorantur, non naturam mutans, sed naturæ gratiam adiiciens. Et alia verba similia ex dial. 2. tractauimus supra, disput. 8. sect. 4.

Secundus error affirmat, manere naturam substantialem panis, non autem eius suppositum, sed illam naturam hypostatice unitam Christo. Huius auctorem fuisse Iohann. quendam Parisiensem refert VValdens. supra, & sunt, qui existimant. Rupertum Abbatem fuisse huius sententiæ auctorem, quia in eorum libro de diuinis officijs, qui illi tribuuntur, lib. 2. c. 9. inuenitur hic error: auctor autem illius operis, licet prius ignoratus fuerit, & postea existimatus fuerit fuisse Valeran. ut patet ex VValdens. supra cap. 47. & 93. tamen reuera fuit Rupertus, ut constat ex Trithemio, & ex communi omnium consensu: in prædicto autem capite habentur eadem, quæ VValdens. Valeriano tribuit: & licet ipse Valerianum referat in sensu primi erroris: tamen verba Rupertus videtur hunc posteriorum indicare. Adde, quod eodem lib. 2. cap. 2. sic inquit. Nec duo corpora dicuntur, aut sunt, hoc, quod de altari, & hoc, quod acceptum est de vtero Virginis, quia videl. vnum idemque Verbum factum est in carne & hic in pane: Circa quæ verba advertendum est, hunc errorem tribus modis, potuisse affirmari. Primo, quod hic sit caro Christi, & illi immediate unitur hypostatice panis substantia; Verbo autem media carne, & hoc modo videtur asseruisse hunc errorem. Ioan. Parisiens. Secundo, quod hic sit caro Christi, panis vero natura non unitur illi immediate, sed Verbo, & ita maneat inter se unita hypostatice, & hunc sensum in nemine explicatum inuenio, licet insinuetur à Ruperto in aliquibus locis citandis. Tertio, quod caro Christi humana, reuera, non sit hic, sed sola natura panis assumpta

sumpta hypostatice à Verbo, ratione cuius vnionis dicitur corpus Christi, & hunc sensum videtur indicare Rupert. in citatis verbis, & in aliis, quæ subiungit, Vnitas Verbi vnitatem efficit sacrificij: similiter n. vnum verbum, & olim carnem de Maria Virgine sumptis, & nunc de altari salutarem hostiam accipit, & in dicto c. 9. Verbum, q. humanam acceperat naturam, idem in carne manens panis & vini accipiebat substantiam, vita media panem cum sua carne, & vini cum suo iungebat sanguine. Vbi sentit, panem & carnem Christi vniri inter se, medio Verbo. Idem I. 5. in Ioan. circa illa verba. Panis, quem ego dabo, caro mea est, pro mundi vita. Sicut Verbum caro factum est, non mutatum in carnem: ita Verbum caro factum, panis visibilis fit, non mutatum in panem, sed assumendo, & in vnitate personæ suæ transferendo panem, & lib. 2. in Exo. c. 10. Totum attribuat operationi Spiritus S. cuius effectus nõ est destruere, vel corrumpere substantiam, q. in suos vnus assumit substantiæ bono permanenti, q. erat, inuisibiliter adicere, quod non erat, sicut naturam humanam non destruxit, quãdo eam assumpsit, sic substantiam panis & vini, secundum exteriorem speciem, quæque sensibus subiectam non mutat aut destruit, cum eidem Verbo in vnitate corporis eiusdem, q. in cruce pepedit, & sanguinis, quem de latere suo fudit, ista coniungit. Picus etiam Miradul. in Apol. q. 6. quamuis absolute hunc errorem nõ defendat, existimat tamẽ, non repugnare Scripturis, & abstrahendo à Conciliis, & Patribus, esse sufficientem ad omnia, quæ Scriptura dicit de hoc mysterio, & hoc videtur esse fundamentum potissimum huius sententiæ, quia veritas illorum verborum, Hoc est corpus meum, propriissime saluatur hoc modo. Et confirmatur, quia Sancti Patres in hunc modũ videtur explicare inter dum hoc mysterium. Euseb. Emis. Hom. 5. de Pasch. Ambros. lib. 4. de sacramentis, c. 4. Iustin. Apolog. 2. Sicut per Verbum Dei caro factum, Iesus Christus carnem & sanguinem pro salute nostrã habuit: sic etiam per verbum precationis, sacramentum ab ipso alimoniam illius Incarnati Iesu carnẽ, & sanguinem esse didicimus. Difficilius Damasc. li. 4. c. 14. Quoniam ita fert hominum vnus atq. consuetudo, vt panem edant, vinumq. & aquam bibant, idcirco diuinitatem suam cum ipsis coniunxit, eaque corpus & sanguinem suum fecit. Alia refert Claudius repetitione octaua, capitulo quarto. Rursum confirmatur, quia inter Christum & panem est idiomatum communicatio: ipse enim Christus dicitur panis, & panis dicitur caro Christi: Ex hac autem communicatione hypostatice vnionem in mysterio Incarnationis colligimus.

Dicendum est ergo primo: panis substantiam non manere in hoc sacramento vnitam hypostatice verbo Dei. Hac conclusio est de fide, quam testimoniis statim confirmabimus. Rationibus vero late illam confirmat Durandus distinctione 10. quæst. 1. Paludanus distinctione 11. quæstione 2. Probatur tamen breuiter, quia, vel illa vnio facta esset immediate inter substantialem naturam panis, & Verbum, aut inter corpus Christi, & naturam panis: At neutrum dici potest. Probatur prior pars, primo, quia alias ita esset Verbum impanatum, sicut fuit incarnatum; quod est absurdissimum, & inaudium in Scripturis & Patribus. Quis enim dicat, Verbum tam vere ac proprie esse panem, sicut est homo? & cum in natura humana semel rãtum incarnatum fuerit, in natura panis quoti die impanari? Secundo, interrogo, ad quid ponatur hæc hypostatice vnio, inter panem & Verbum? Dices, vt fit vera illa locutio: Hoc est corpus meum: nam ibi designatur panis, vnde necesse est, vt adit: vt autem illi cõuenire possit tale prædicatum, necessarium est esse vnium Verbo. Sed contra, quia, si propter hanc solum vnionem esset vera locutio: Hoc est corpus meum, ergo ex vnus illorum verborum non esset hic realiter præsens corpus humanũ Christi:

Franc. Suarez. Tom. 3.

nam, si illud, Hoc, designat panem, qui dicitur corpus Christi, propter hanc vnionem, eodem modo dici posset, etiam si corpus humanum Christi hie nõ adesset: consequens autem est hereticum, vt supra ostensum est, & repugnat verbis à Christo subiunctis, Quod pro vobis tradetur: quia etiam si panis fuisset assumptus, non posset dici corpus, quod pro nobis traditũ est in cruce. Nisi fortasse aliquis dicat, illud verbum, tradetur, nõ esse referendum ad passionem, sed ad ipsam sacramentalem distributionem. Quod posset quidem accommodari Luc. dicenti: Quod pro vobis datur. Sed nihilominus prior sensus est verior, magisq. à Christo intentus, vt ex ipso mysterio, & ex omnibus Patribus constat, atq. ex verbis illis Ioan. 6. Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita: nam propter solum vnionem in eodem supposito nõ posset panis appellari caro: sicut non potest corpus Christi appellari anima. Ac præterea ex verbis calicis, Hic est sanguis meus, euidentius hoc constat: nam licet vinum esset hypostatice vnium Verbo, non posset dici sanguis Christi propter solum vnionem, sicut caput Christi non potest dici pes, vel manus eius, licet omnia sint immediate vnita Verbo: quia hæc voces, quæ significant partes, nõ supponunt pro supposito, in quo fit idiomatum communicatio. Et eadem ratione, licet Verbum assumeret duas naturas, Angelicam, verbi gratia, & humanam, non posset vna de aliis prædicari, licet inter concreta esset communicatio idiomatum: ergo ad veritatem illorum verborũ necessaria est realis præsentia sanguinis, & corporis. Quod si dicas, esse quidem hæc realiter præsentia simul tamen vnita panis in eadem persona: hoc facile excluditur, tum ratione facta de vnione hypostatice: tum quia tollitur hoc modo omnis ratio transubstantiationis, & conuersionis, contra doctrinã Ecclesiæ: tum etiam, quia ex illo errore sequitur, ad veritatem horum verborum præfite, Hoc est corpus meum, nõ esse necessariam realem præsentiam corporis Christi, quod est contra fidem. Quocirca ille sensus explicatus iuxta dictum errorem omnino est falsus atq. confictus: imo in rigore non est verus propter solum vnionem hypostatice vnium Verbo, vt parim ex dictis constat, & ex dicendis circa secundam conclusionem magis declarabitur.

Posterior pars, scilicet, non potuisse substantiam panis vniri hypostatice Verbo diuino, medio corpore Christi, probatur primo rationibus illis generalibus, quia alia vnio hypostatice præter Incarnationem, inaudita est, tum, quia hoc modo tollitur conuersio, & transubstantiatio: tum etiam, quia neq. illa vnio satis esset, vt panis diceretur corpus Christi, aut vinum sanguis. Secundo, speciali ac propria ratione: quia vnio hypostatice non fit in natura, sed in persona, seu substantia: in Christo autem homine abstracta seu præcisa substantia Verbi, nulla manet substantia in humana natura, sed sola natura: ergo non potest fieri vnio hypostatice immediate in tali natura, seu in corpore, aut in partibus eius: sed, si aliqua fit, necesse est, vt immediate fiat in substantia Verbi, tanquam in termino vnionis, vt prior dicendi modus assererat, qui improbat est.

Dico secundo, substantia panis, vel suppositum eius nullo modo manet in hoc sacramento. Hanc conclusionem docuerunt omnes Scholastici cum D. Thom. hic, & Magist. in 4. d. 10. & 11. quæ etiam est ab Ecclesia definita de fide, primum in Concilio congregatis contra Berengarium, de quibus supra dictum est. Solum est in eis considerandum, in prioribus Conciliis non fuisse hoc tam aperte declaratum: quia Berengarius nondum mentem suam, & errorem hunc satis prodiderat: postea vero ad retractandum hunc errorem coactus est in Concilio Romano sub Gregor. VII. conuersionem substantialem expresse confiteri, vt notarunt VValdens. tom. 2. de sacram. c. 43. Surius 3. tom. Concil. in Scholio ad Concil. Rom. sub Nicol.

Conclusio de fide Substantia panis & vini nullo modo manet in hoc sacramento. Magister.

Conc. Rom. VValdens. Surius.

Debetur
Ador. a
1. Ceruic
Mauri
Cyprian
August
Columb
Ceryph
Theod

Hinc Miradul.

Ambros. Iustin.

Damas.

Aluian
August
Chrysost
Eusebius
Gregorius
Hieronym
Iulianus
Iulianus

Substantia panis & vini
in hoc sacramento
est vnio
verbi & panis
Duran.
Paludan.

Conc. Later. II. Apertius hanc tradidit veritatem Conc. Lateran. sub Innoc. III. & habetur in cap. Firmiter, de Summ. Trinit. & fide Cathol. Deinde in Constantinensi, sess. 8. ubi damnantur errores VVilcei. dicentis manere in Eucharistia substantiam panis & vini, & accidentia panis non esse sine subiecto. Refert etiam Ioann.

Cochlaus. Cochlaus in historia Hussitarum, libr. 1. anno 1413. fuisse congregatum Concil. Romanum contra Ioan. Hus: & eisdem errores in eo fuisse damnatos. Idem tradit Concil. Florent. in Literis vnionis, & Trident. sess. 13. cap. 4. & Can. 2. Secundo probatur hæc veritas ex Sanctis Patribus: omnes enim qui nomine conuersionis, transmutationis, vel transubstantiationis, vti sunt, hanc veritatem supponunt: citabimus autem illos disputatione sequente. Expressiora vero testimonia sunt sequentia. Primum, Irenæi libr. 4. cap. 34. Qui est antea panis, percipiens inuocationem Dei, iam non communis panis est, sed Eucharistia, ex duabus rebus constans, terrena, & celestis: ex corpore Christi: & accidentibus panis. Secundo, Iulian. Apol. 2. in fine, Non vt vulgarem panem, & commune poculum hæc sumimus: & infra dicit hæc mutari per verbum precationis. Tertio, Cyril. Hierosol. Catech. 3. mystag. Hoc sciens, ac pro certissimo habens, panem hunc, q. videtur, non esse panem, et si gustus panem esse sentiat.

Cyriil. Hier. Quarto, Chryf. Hom. de Euchar. in eoeniis, Num vides panem? num vinum? num sicut reliqui cibi in secessum vadit? absit: ne sic cogites, &c. Quibus euidenter hanc veritatem confirmat. Quinto, Greg. Nis. lib. de Sancto baptismo, non longe ab initio. Panis iste panis est in initio communis: sed vbi eum mysterium sacrificauerit, corpus Christi dicitur & est. Euf. Emill. Hom. 1. de Paschate, Antequam consecratur, substantia illi est panis & vini: post verba autem Christi, corpus & sanguis eius est: nec dubitet quisquam nutu potentia, & præsentia maiestatis, in Domini corporis transire posse naturam, cum ipsum hominem videat artificio celestis misericordiae Christi corpus effectum. Septimo, Ambros. de sacram. cap. 4. Panis hic, panis est ante verba sacramentorum: sed vbi accesserit consecratio, de pane fit caro Christi, & lib. de myster. cap. 19. Probemus igitur, non hoc esse, quod natura formauit, sed quod benedictio consecrauit, maioremq. vim esse benedictionis, q. nature: quia benedictione ipsa natura mutatur. Et in c. Omnia, de Consecrat. d. 2. ex Ambr. hæc verba referuntur, Licet figura panis & vini hic sit, nihil tamen aliud, q. corpus Christi & sanguis post consecrationem credendum est. Quæ licet non ad verbum, in sententia sumpta sunt ex lib. 4. de sacr. c. 4. & 5. & l. 6. c. 1. Octauo, Aug. in c. v. trum sub figura, de Consec. dist. 2. Fideliter fatemur ante consecrationem panem esse, & vinum, q. natura formauit: post consecrationem vero carnem Christi, & sanguinem esse, quod benedictio consecrauit. Et ser. 28. de verbis Domini. Ante verba Christi, quod offerretur, panis dicitur: vbi Christi verba de propta fuerint, iam non panis dicitur, sed corpus appellatur: & ibid. ait vocari hunc panem, non communem, sed supersubstantialem. Sunt etiam optima verba Augustini, quæ refert, & se vidisse testatur VValdenf. to. 1. de sac. c. 83. ex tractatu Aug. de corpore & sanguine Domini. Nec dubitare debet aliquis, quod panis & vinum mutantur in veram substantiam Christi, ita vt non remaneat substantia panis vel vini. Nono, Remig. Pfal. 21. Panis, inquit, & vinum à Christiana veritate dicuntur, non q. naturam panis, & vini post consecrationem retineant, sed q. nutriant. Decimo Beda li. de myster. Missæ, Ibi forma panis videtur, vbi substantia panis non est. Vndecimo, Bernard. de Coena Domini, Hostia, q. vides, iam non est panis, sed caro mea: similiter liquor iste, quem vides iam non est vinum, sed sanguis meus: quem admodum illic species cernuntur, quarum res vel substantia ibi non esse creduntur: sic res veraciter, & substantialiter creditur, cuius species non cernitur. Denique Petrus Cluniacensis, contra Petrobrufi-

nos, dicit: refernari species panis, & vini, vt appareat in ipso sacramento panis, & vinum quod non est & lateat oculos carnis caro & sanguis, quod est. Vnde Claud. repetit. 9. Ruard. artic. 4. Alan. libr. 2. capit. 34. Bellarm. lib. 3. cap. 18. & seq.

Tertio, fundamentum huius fidei sumitur à grauioribus Theologis ex verbis Christi: Hoc est corpus meum, vt videre licet in D. Thomae hic, & in 5. contra Gentes capite 63. & in 4. distinctio 11. quaest. 1. & aliis Theologis ibi, vno vel alio exceptis, & in aliis recentioribus, & ab omnibus ita explicatur: Quia, si maneret panis, finita consecratione, non posset vere dici, Hoc, quod in manibus habent, esse corpus Christi, sed solum dicere potuisset Christus: Hic est corpus meum: illud enim pronomen hoc, quod substantiale est, præsertim substantiæ sumptum, non potest per aduerbium locale explicari, quia non esset expositio sed corruptio proprie significationis vocis: Non ergo designat locum, sed substantiam præsentem, & sub accidentibus contentam: ergo, si ibi maneret substantia panis, ex vi iuxta significationis designaret illam: Ergo reddetur tota propositio falsa, quia falsum est dicere, panem esse corpus Christi, sola enim intima præsentia non satis est, vt vnum possit de alio vere prædicari. Quando enim Christus exiit de vtero, vel de sepulchro, intime erat præsens cum lapide, quando in illo erat penetratiue, & tamen non poterat vere dici, signato lapide, Hoc est corpus Christi: Ergo etiam si intercederet aliqua vnio, si illan non esset hypostatica, non satis esset ad veritatem, & proprietatem illius sermonis, vt anima non dicitur corpus, nec signato corpore vere dici potest, hoc est anima, etiam si intime sit illi præsens & vnita, quia si non sit identitas inter Prædicatum, & Subiectum saltem in supposito, pro quo vtrumq. supponit, non potest vere vnum prædicari de alio, vt in Dialectica est, principium per se notum, & in Theologia fides mysterij Incarnationis hoc principio potissimum nititur, & multa etiam, quæ ad mysterium Trinitatis spectant, & de hoc mysterio idem ostensum est supra dist. 8. vbi exclusimus metaphoras, & ad improprias interpretationes, ad quas etiam hoc loco hæretici recurrunt, in quibus refellendis, quia eiusdem rationis sunt, amplius immorari non expedit.

Sed hæc ratio non conuincit Scotum in quarto distinctio 11. quaest. 3. nec Durandum quaest. prima, num. 14. nec Paludan. quaest. num. 24. dicunt enim, quamuis sub speciebus maneret substantia panis, dummodo cum illa simul adesset substantia corporis Christi vere ac proprie potuisset à Christo dici: Hoc est corpus meum: quia potuisset per illud pronomen designari id, quod speciebus continetur, & illud reuera esset corpus Christi, quamuis etiam esset substantia panis. Quod si dicas facta illa hypothesi non solum corpus esset contentum sub speciebus, sed etiam aggregatum ex corpore & substantia panis: hoc autem totum aggregatum non posse vere dici corpus Christi: respondebunt: non oportere, vt hoc pronome demonstraret totum id, quod sub sensibilibus accidentibus continetur, sed ex intentione loquentis posse, salua omni proprietate, & veritate verborum, quando res plures sub eisdem accidentibus continentur, designari, ac determinari pronomen illud ad designandam vnã, & non aliam rem: præsertim quando ea res, quæ signatur, est præcipua, & maioris estimationis, sicut, signato marsupio, vere dicimus, hoc est aurum, quamuis aliquid argenti ibi etiam inclusum sit. Adde, quando substantia vna intra aliam continetur, recte designari pronome, hoc, etiam si sola substantia continens per sua accidentia sensibus obiciatur, vt prædictis exemplis constat. Posset autem hic manere substantia panis, & intra illam contineri corpus Christi, atque ita in ea, seu per eam designari. Sed horum authorum sententia & multum fauet huius temporis hæreticis, & nullo modo defen-

Trident.

Societatis
vniuersitatis
de iustitia
et de iudicio
ad
panem Christi
panem expun-
gunt.

Ensi.

propria.

Scoti.
Dicitur
Dei.

Episc.

Episc.

defendi potest. Nam Concilium Tridentinum sessio. 13. cap. 1. expresse probauit, praedictum fundamentum & verborum Christi expositionem dicens. Quomam Christus redemptor noster, corpus id, quod sub speciebus panis offerrebat, vere esse dixit, id eo persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, conuersionem fieri totius substantiae panis, &c. Quibus verbis aperte docet, ex veritate verborum Christi collegisse Ecclesiam definitionem substantiae panis: ergo ex veritate verborum, prout ab Ecclesia intellecta sunt, colligitur absentia panis. Et confirmatur, quia si nec sola praesentia sacramenti corporis Christi, nec veritatis verborum eius absentiam panis postulant, gratis & sine fundamento videretur hoc assertum ac persuasum Ecclesiae. Dicit tamen potest, Ecclesiam non fundari in veritate verborum secundum omnem sensum, quem habere possunt per se, & nude sumpta, sed secundum illum sensum, quem Ecclesia intellexit. Sed licet hoc sit probabile, nihilominus verisimilium etiam est, Ecclesiam interpretatam esse illa verba in sensu maxime proprio, quem verba praese ferunt. Vt autem intelligatur vis huius rationis, & satisfiat objectionibus, supponendum in primis est, illud pronomen hoc, applicari posse, vel ad rem, quae natura sua, aut ex arte & versu aliam continet, & tunc in propria significatione designare posse substantiam contentam sub alia substantia, vt patet in exemplo adducto de maris pro, & idem est de dolo, cum dicimus, hoc est vinum, vel oleum, interdum vero applicatur rei seu substantiae, quae non est apta continere aliam, vt est, verbi gratia, triticum, & res similis, & tunc ex vi & proprietate sua, designat illam substantiam, quae proxime sub illis accidentibus continetur, neque potest aliam designare, sermonis proprietate, ac veritate retenta: quia vt supra diximus, pronomen hoc, prout in hac forma vsurpatur, est signum sensibile demonstrans rem ad sensum, & non indicat directe & proprie ipsa accidentia (nisi fortasse praedicatum interdum hoc requirat) sed demonstrat substantiam materialem, sub accidentibus latentem, ac proxime sub illis contentam. Vnde, quando talis substantia de se non est apta ad continendam aliam, nec accidentia nata sunt continere talem substantiam, ex vi illius vocis designatur illa substantia, quae sub talibus accidentibus continetur: Cum ergo panis de se non sit res apta nata ad continendam aliam, neque in hunc vsum assumi soleat, si sub accidentibus illius adest substantia panis, illa demonstratur ex vi & proprietate talis pronominis. Et declaratur: nam si quis in pomum, aurum includeret, & deinde diceret, hoc est aurum, in proprio & simplici sermone non censeretur verum dicere, quia, cum pomum non sit de se res apta, nec vsurpata ad continendam aliam, absolute censeretur demonstrare id, quod proxime sub accidentibus pomi continetur, simile autem est in praesente.

Dices, hoc argumento probaretur, non posse vltimo modo designari in proprietate sermonis, corpus Christi sub ratione substantiae contentae sub his accidentibus, quia illud pronomen natura & vi sua designat substantiam, quae sit proprium subiectum illorum accidentium: haec enim est vltima significatio, & intelligentia illius vocis. Respondetur, hinc potius confirmari, quod intendimus, quamdiu enim sub illis accidentibus substantia panis continetur, non potest excludi a propria & vltima significatione, ac demonstratione illius pronominis, postquam vero illa in aliam conuertitur, quae vice illius sub eisdem accidentibus subest, iam non substantia panis, sed illa, quae loco illius substituitur illo signo proprio demonstratur: quia nihil aliud est, quod ibi iam demonstrari possit. Denique confirmatur, quia cum pronomen hoc, substantiam ipsam sub accidentibus praesentem ostendat, & non locum, vel partem eius (nisi admittatur magna improprietates, & aequiuocatio

Franc. Suarez Tom. 3.

tio) de se cadit in totam substantiam sub accidentibus contentam, ac totam illam demonstrat, & ideo, qui demonstrato ligno, diceret, hoc est materia prima, factum est in rigore dicere, quia, licet ibi sit materia, tamen illud torum, quod ibi continetur, non est materia: si autem Deus, ablata forma, sub illis accidentibus conseruaret solam materiam, iam vere diceretur, hoc est materia, quia, licet illa accidentia de se non sint nata illam solam continere, tamen hic, & nunc, iam de facto nihil aliud continent: ita ergo dicendum est in praesenti. Denique licet demus haec omnia per se non sufficere ad conuincendum intellectum, tamen vt supra dicebam, nemo negare potest, quin hic sensus sit proprius, & simplicior: Ecclesia autem a Spiritu sancto edocita intellexit, Christum Dominum in hoc sincero ac proprio sensu fuisse locutum, & non sine mysterio fuisse illum pronominibus ad suam substantiam sub accidentibus designandam accommodatis. Huic rationi addi possunt cogruentia. Prima, quia non expediebat ad significationem huius sacramenti ibi manere substantiam panis cum corpore Christi: necessarium enim erat, vt substantia ibi manens per sua accidentia primario significaretur: decuit autem solum Christum significari, ita, vt quarenti, quid hoc sit, simpliciter respondeatur esse corpus Christi, non panem. Secundo, hoc decuit propter adorationem, vt simpliciter & absolute exhiberi posset, sine vlla occasione & periculo erroris, & idololatriae, vt recte D. Th. exposuit. Tertio, vt hoc modo mysterium hoc esset mirabilius, magisque declarans diuinam potentiam, ac denique, vt Christi caro, quasi substituta loco substantiae panis, quodam modo magis proprio ferret panis, ac cibus noster iuxta illud. Panis, quem ego dabo, caro mea est. Et ex his omnibus intelligitur, doctrinam datam procedere, tam de tota substantia panis, quam de singulis partibus integrantibus illius, quia, quando consecratur tota hostia, singula partes coelebantur, & transmutantur in corpus Christi, quod totum sub singulis partibus specierum existit.

Ad fundamentum igitur primi erroris, negatur, Ad fundamentum veritatem verborum Christi proprie ac simpliciter esse posse subsistere, si substantia panis sub speciebus manere dicatur, vt declaratum est. Ad primam confirmationem primo iam responsum est, materialem panem non posse vere ac proprie dici corpus Christi, neque ad hoc sufficere inuicem praesentiam, neque Damascenus ad hoc vtiur exemplo carbonis igniti, sed ad declarandum, hunc coelestem panem esse corpus Christi diuinitati vnicum. Vnde dicitur secundo, hoc sacramentum interdum vocari panem, vt supra etiam, (cum de nominibus eius ageremus) notauimus primo, quia ex pane confectus est, & speciem & figuram sensibilem panis refert, & panis vsum retinet: cibatur enim hominem & nutrit. Ita Remig. supra. Et in Scriptura saepe res, quae fit per conuersionem, ac mutationem alterius in ipsam, appellatur nomine rei conuersa, vt Ioan. 2. Cum vidisset Architrachus aquam vinum factam, vbi ipsum vinum adhuc aqua appellatur: Sic etiam Exod. 7. Virga Aaron in serpentem conuersa, virga appellatur: & Genes. 2. Dixit Adam. Hoc nunc os ex oisibus meis. Secundo vocatur panis, quia in Scriptura sacra omnis cibus praesertim si sit solidus, ac perfectus hoc nomine solet appellari, quomodo manna, quod fuit potissima figura huius mysterii, panis vocatur Psalmo septuagesimo septimo, Sapientia 16. quoniam non absolute panis, sed cum addito, panis angelorum dicatur, quod etiam in hoc sacramento obseruandum esse supra notauimus. Quandocumque enim vocatur panis, aliquid additur, quod excellentiam huius panis indicet. Vnde dicitur tertio, ipsum Christum, qui sub specie panis datur, vocari panem vitae, coelestem, & super substantialem, vt notarunt Cyprianus, Augustinus & Damascenus supra relati.

Ccc 3

Vnde

S. Damasc.

Vnde Damasc. Cibis, inquit, panis ipse vitæ, hoc est, Dominus noster Iesus Christus, & similia habet Ambrosius, de sacram. cap. 4. & in cap. Omnia; de Consecrat. distinct. 2. dicens: Panem ipsum, quem sumimus in mysterio, illum utique intelligo, qui manu Spiritus sancti formatus est in utero Virginis, & igne passionis coctus in ara crucis. Vnde eleganter Hieronymus, super ad Titum 2. declarans verbum Græcum *ἐπιπέσει* interpretatur: id est, præcipuum, egregium, peculiarem, videlicet, qui descendens, ait: Ego sum panis vitæ, qui de caelo descendi, & similia habet Ezechiel. 18. circa illa verba: Panem suum esurienti dedit. Denique Christus ipse, Ioan. 6. videtur satis aperte ita exposuisse, tum citatis verbis, quæ ponderavit Hieronymus, tum in illis: Panis, quem ego dabo, caro mea est. Vnde Paulus, 1 ad Corint. Panis, quem frangimus, id est, quem sacrificamus & distribuimus, nonne communicatio corporis Christi est?

Responsio. Sed urgent Hæretici, quia Euangelistæ dicunt: Cum tantibus eis, accepit Iesus panem, & benedixit ac fregit, deditque discipulis suis. Vbi quatuor ponunt verba: accepit, benedixit, fregit, dedit, sed tria priora referunt ad verum materiale panem: ergo & ultimum. Respondetur primum, si verbum, benedixit, consecrationem significet, falsum esse assumptum, sed sensum esse, accepit panem, consecrauit ad id, in corpus suum mutauit, & tunc fregit ac dedit. Deinde, si concedamus, benedictionem illam non esse consecrationem, sed aliquid præuium, & similiter fractionem illam factam esse circa materiale panem, dicendum est, verbum illud, dedit, positum esse per anticipationem: prius enim dixit: Accipite, hoc est corpus meum. Vnde idem, sensus redit, scilicet, dedit panem; non qualis antea erat, sed consecratum & ad sacramentalem usum, paratum, sicut Genes. 18. dicitur de Abraham. Tulit vitulum deditque puero, & coxit illum, & posuit coram eis: Vbi constat, non fuisse omnino eundem vitulum, quem tulerat, & quem posuit coram eis, sed substantialiter mutatum: tum, quia per modum vini, & vna veluti continuata actione illa omnia fiebant, & circa eandem rem secundum externam speciem: ideo etiam eadem continuata serie verborum narratur.

Ad secundam confirmationem, ex testimoniis Patrum. Primum erat ex Gelasio, ad quod primum dicitur, verisimilius esse, istum librum non esse Gelasii Papæ, quod aliqui in de coniectant, quia in Concilio Calcedonensi, cum multa alia ex Partibus contra Eutychetem referantur, nulla in eo fit mentio eius libri Gelasii. Sed melius sumerent coniecturam ex eo, quod author illius libri scribens contra Eutychetem, nullam facit mentionem Concilij Calcedonensis: Fuit enim Gelasius post illius Concilij tempora: vnde non ponderat opus eius à Concilio allegari: Si autem Gelasius Papa esset author illius libri, non est verisimile prætermisurum auctoritatem Concilij Ephesini & Calcedonensis, ac Leonis Papæ, à quibus ille error potissime dammatum est. Accedit, in eo libro multum laudari Eusebium Cæsariensem, cuius opera Gelasii Papæ inter apocrypha recensuit. Denique Theodoretus, qui antiquior est Gelasio Papa in dialogo contra Eutychetem, multa ex illo libello sumpsisse videtur, & ideo verisimile est, auctorem illius libri fuisse Gelasium Cæsariensem Græcum Scriptorem, cuius meminit Hieronymus, lib. de Scripturis Eccles. Ita opinatur Cano. libro 6. de locis, capite ultimo ad 9. & Claudius repetitio. 8. cap. 4. Secundo tamen hic exponi possunt illa verba, ut author Biblioth. Sanct. annotauit, non delineare naturam panis, quo ad proprietates & effectus panis, quia eodem modo nutritur sicut antea, quæ expositio eo facilius admitti potest, quod in aliis verbis ibi indicat transmutationem panis in corpus Christi, dum dicit, Panem & vinum in diuina transire. Ad verba secundo loco ibi citata ex Chryseadem expo-

S. Hieron.
Cano.
Claud.

sitio accommodari potest, præferim cum constet, Chrysostrum alius locis veram de transubstantiatione doctrinam docuisse, vt Hom. 83. in Matth. & sepe alibi: vera tamen responsio est, illum Iohannem Constantinopolitanum, cui illa epistola tribuitur, non fuisse Chrysostrum, sed quendam alium, vt late ostendit Claudius supra, & latius Turrianus lib. 1. de Trinitate Eucharistia cap. 18. Ad tertium ex Theodoro optime quadrat explicatio data, cum inquit, Non naturam mutans, scilicet, quoad externam speciem & sensibilem: vere enim illa, quæ manent, sunt accidentia panis, quamuis non in pane maneat, sed sub illis positum sit corpus Christi: vnde ibidem ait. Non esse attendendum ad naturam eorum, quæ videntur, sed credendum mutationi, quæ hic fit ex gratia.

Ad fundamentum secundi erroris, primum, quod ad Rupertum attinet, Robertus Bellarminus Sotum reprehendit, quod Rupertum excusare voluerit ab errore: non solum enim putat, non posse excusari ab errore, sed etiam fuisse primum auctorem erroris de impanatione per hypostaticam vniõnem. Ego vero nec inuenio, vbi Soto cum excusauerit, nam positum in eo loco, quem ipse citat, scilicet in 4. dist. 9. quæst. 2. art. 2. illi tribuit hunc errorem. Deinde censeo, non fore reprehensione dignum eum, qui varia huius authoris dicta obseruando, eum pie interpretari iudicet. sunt enim in prædictis eius locis multa, quæ indicare possunt, illum non habuisse erroneum sensum. Primo & præcipue, quia sepe vitur nomine conuersionis, maxime Iohannis 6. vbi sepius & verisime & elegantissime explicat hoc mysterium & tractans illa verba: Pater meus dat vobis panem de caelo verum, dicit: Panem in veram substantiam corporis Christi diuina virtute conuerti. Quod vero non loquatur de pane, quod fiat corpus Christi ratione vniõnis pater: tum, quia idem dicit de vino, scilicet, verti in sanguinem, quod per solam vniõnem non possit esse verum, tum etiã quia dicit, illud corpus esse ipsum, & quod de caelo descendit, & sumptum est ex Virgine, quia Christus dixit, Hoc est corpus, quod pro vobis tradetur: quod etiam non potest verificari de corpore panis ratione vniõnis, vt nos etiam supra arguētabamur. Præterea ibidem dicit, hæreticos decipi, eo, quod panis & vinum nihil de externa specie mutarint, propter quod putant non esse vere facta corpus & sanguinem Domini: & subdit, Crede, quia panis iste sensibilis, & vinum, quamuis nihil de exteriori specie mutatum sit, in alium transierint, & in illum cibum potumque conuersa sint, qui Angelorum victus est. Denique tractans eadem verba, panis, quem ego dabo caro mea est, inquit, Panem, vt vitam eternam, in carnem suam transmutari: Nomina autem conuersionis, & transmutationis non videntur cum hypostatica vniõne quadrare: nunquam enim ille dixit, humanitatem esse conuersam in diuinitatem propter hypostaticam vniõnem: Videtur ergo posse pie explicari suppositis prædictis eiusdem authoris verbis, & coniecturis, si distinguamus in pane, substantiam & speciem sensibilem, & intelligamus, Christum esse factum panem, non materiale, sed panem vitæ, assumendo panem, non quoad substantiam, sed quoad speciem sensibilem, quam sibi aliquo modo vniuit. Vnde in citato loco Exod. aperte dicit, Panem secundum exteriorē speciem, quæ sensibus subiicitur, non mutatum in carnis saporem, nec vinum in sanguinis horem. Denique non minus expressa videntur verba Theodoret, & tamen pie exponimus propter alias eiusdem sententias. Cur ergo non poterit idem fieri in Ruperto? Postremo, si alicui videntur tam expressa verba Ruperti, vt expositionem non patiantur, non immerito: Potuit enim errare, si tamen errauit, culpa & pertinacia excusatur, quia nondum erat res ita aperte explicata & definita; quoad hanc partem de absentia substantiæ panis. Nam præsentiam corpo-

ris Christi ille nunquam negavit, & hoc ipsum ali-

quid de Theodoro respondit: Vnius enim, vel alterius Doctoris lapsus non potest Catholicae veritati praedudicare. Praeterea ergo auctoritate Ruperi, ad rationem factam negatur, proprietatem ac veritatem verborum Christi requirere hypostaticam unionem panis, vel cum ea sola saluari posse, ut probatum est. Ad sanctos vero Patres, comparantes hoc sacramentum cum mysterio Incarnationis, respondeo, eos vti illa comparatione, vel, ut vnum opus admirabile, ac diuinitum credibile faciat per aliud mirabilis, & diuinitus, vel, ut per quandam proportionem, & analogiam vnum per alium explicent: in tercedit enim quaedam analogia: quia Christus aliquo modo coniungitur accidentibus panis, & ratione illorum denominatur panis. Quod vero non intendat docere unionem esse similem, & eiusdem rationis, constat, quia docent Christum non esse materialem panem, quo corpus reficitur, sed coelestem ac diuinam reficientem animas, tenet ergo illa similitudo solum in hoc, quod, sicut in Christo sunt duae naturae, ex quibus constat, ita in Eucharistia sunt duae res, scilicet, corpus Christi, & species panis, ex quibus aliquo modo inter se coniungitur hic diuinus panis & Eucharistiae sacramentum coalescit, ut supra disputatione 4. ex Irenaeo, Augustino, & aliis Patribus comprobauimus, essentiam huius sacramenti declarando, & nonnulla etiam adduximus disputatione 10. sect. 3. explicando unionem, quae inter Christi corpus & species sacramentales intercedit.

Sed quaeret aliquis (esto, ita sit, substantiam panis non manere sub speciebus cum corpore Christi) an sit de fide certum, non manere in rerum natura: posset enim alibi manere cum accidentibus aliis, vel, si non tota substantia, saltem materia eius sub forma aeris, vel alia simili, & hoc satis esset ad veritatem verborum Christi: Non est ergo, vnde sit de fide certum, substantiam illam omnino ac substantialiter definire: praefertim, quia, ut infra videbimus, Scotus & alii censent, hoc satis esse ad conuersionem & transsubstantiationem, scilicet, ut substantia expellatur, ne sub his accidentibus maneat, & alia loco illius inducatur, siue substantialiter vna fiat, & alia desinat, siue non. Respondeo, nihilominus certum omnino esse, substantiam panis & vini substantialiter definire esse, in qua sententia omnes Theologi conueniunt, ita explicantes hoc mysterium. Patres etiam, & Concilia in hoc sensu docent, fieri conuersionem substantialem, & ipsa ratio conuersionis substantialis hoc requirit, ut infra videbimus. Ratio vero est fere eadem, scilicet, quia veritas verborum Christi hoc requirit, si non fingantur noua miracula, quae sine ratione & auctoritate temere fingenda non sunt: non potest enim tota substantia materialis priuari quantitate & omnibus accidentibus suis, quin naturaliter desinat esse substantialiter: quia ergo hic substantia panis expellitur, ne sub suis accidentibus maneat, pro comperto habuit Ecclesia ab Spiritu S. edocta, simpliciter non manere in rerum natura, quod praefertim certissimum est de tota substantia: quid vero de materia sentiendum sit, in sequenti sectione dicam.

SECTIO III.

Vtrum aliqua pars physica substantiae panis & vini maneat sub speciebus consecratis.

In superiori sectione ostensum est, non manere suppositum, neque integram naturam panis & vini. Nunc videndum superest, de partibus naturae, materia, scilicet, & forma, postea vero dicemus de existentia & substantia, & de gradibus communibus & genericis: nam de his omnibus, etiam inter Catholicos nonnulla sententiarum diuersitas re-

perta est. De partibus vero integrantibus non oportet mouere quaestionem: nam eadem est de illis ratio, quae de tota substantia: quia singula earum in totum Christum conuertuntur: vnde de singulis verificantur verba: Hoc est corpus meum: in singulis ergo substantia panis & vini conuertitur. Igitur circa partes essentielles est prima opinio post consecrationem manere formam panis, ut D. Thom. infra refert, ar. 2. & sunt, qui hanc opinionem tribuant Scot. d. 12. q. 6. Maior, q. 1. Gabr. q. 2. & lect. 25. in Canon. eo quod sentiant formam, qua panis constituitur in esse panis esse accidentalem. Ex quo sequi videtur illam formam manere post consecrationem, sicut manent caetera accidentia: sed hi auctores non dicunt manere formam substantialem illius rei seu substantiae, quae est panis: quocirca, nec auctorem aliquem inuenio, qui hanc sententiam defendit, nec rationem, qua niti potuerit.

Secundus error est, manere materiam panis, quae fit subiectum accidentium & totius conuersionis. Haec fuit antiqua sententia, ut refert Bonauen. d. 11. art. 1. q. 2. & Scot. q. 3. art. 2. & tribuitur Aegid. Theorema. 1. & 2. Sed praecipuus eius defensor fuit Durand. dist. 11. quaest. 3. qui potissimum motus est, ut mysterium conuersionis panis in corpus Christi faceret intelligibile: est enim propria conuersione, quando subiectum manet idem sub vtroque termino, & confirmat, quia Patres explicant, hanc conuersionem per illam, quae fiebat in alimento, quando Christus conuertebat illud in corpus suum, ut constat ex Damasc. lib. 4. capite. 14. & Theoph. Ioann. 6. Vbi propterea conuersionem hanc transformationem appellant: & similiter comparant hanc conuersionem cum aliis conuersionibus formalibus: aqua in vinum, virgae in serpentem, & c. ut patet in Ambros. libro de myt. cap. 9. Cyrillus Hierosolym. Catechif. 4. myt. Gregorius Nilensis in Orat. Catechif. & aliis infra citandis.

Principio statuendum est fidei fundamentum, ex quo caetera omnia deueniunt: scilicet post consecrationem tantum manere accidentia panis, sub quibus Christus continetur: Haec propositio sub his terminis iam est de fide: priora enim Concilia praefertim Romanum contra Bereng. coactum, & Lateranen. sub Innocent. III. in cap. Firmiter, de Sum. T. 1. & fid. Cathol. & Constant. sessione 8. & 15. & Florentin. in decreto Eugenii solum deiniuerant, substantiam conuerti: postea vero additum est, totam substantiam conuerti, sic enim Trident. sessio. 13. c. 4. docet, totam substantiam panis conuerti in corpus, & totam substantiam vini in sanguinem Christi: non enim sine mysterio addit Concl. particulam, totam, ut nimirum significaret, quidquid substantiae est in pane, totum id conuerti: quod magis explicans Cano. 2. dixit, in mysterio hoc pernici per conuersionem totius substantiae panis & vini: & addit: manentibus dumtaxat speciebus panis, vbi accidentia species vocat, iuxta vitarum Theologorum morem. Vnde Conc. Colonense par. septima, capite. 15. rectissime dixit, Quid enim panis, vniq. species post consecrationem sunt, nisi species sacramentales & accidentia sine subiecto? & similiter in c. Omnia, de Consecrat. distin. 2. ex Ambrosio dicitur, post consecrationem nihil aliud manere, nisi accidentia panis, & corpus Dni. Ratio autem huius veritatis petenda est ex institutione, vultate & verbis Christi, ut in sequentibus magis explicabimus afferendo congruentias huius institutionis.

Et hoc supposito, dico primo: post consecrationem non manere formam substantialem panis, & vini. Est certa secundum fidem: & ita in ea conueniunt omnes Theologi cum Diu. Thom. hic art. 6. & in 4. distinet. 11. vbi Bonauen. art. 1. quaest. 2. Richard. artic. 1. q. 2. & reliqui. Hugo Vic. lib. 2. p. 8. cap. 9. Innocent. lib. 4. de hoc myt. capit. 8. & 19. & probatur exprin.

Sententia a se sententia manere formam panis & non materiam, in Eucharistia. D. Thom. Scotus. Maior, Gabr.

Altera est opinio, manere materiam & non formam. Bonau. Scotus. Aegid. Durand.

De fide est sententia consecratione solui manere in Eucharistia accidentia panis. Con Rom. Later. Const. Flor. Trident.

Colon.

Conclus. Post consecrationem non manent formam panis & vini esse de fide. S. Thom. Hugo. Innocent.

ex principio posito; quia forma substantialis non est accidens: sed, secundum fidem, post consecrationem non manent, nisi accidentia: ergo. Et confirmatur primo, quia alias non esset transsubstantiatio integra: quia non esset conuersio totius substantiae, sed alterius tantum partis. Confirmatur secundo, quia vel illa forma maneret in materia: & ita non maneret illa forma; sed totus panis: vel separata: & hoc fieret, vel quia esset naturale tali formae: & hoc dici non potest, alias illa forma esset immaterialis: vel ex speciali miraculo, & hoc etiam dici non potest: quia nullum habet fundamentum, neque in forma huius sacramenti, neque in alia ratione, vel auctoritate: neque utile aut conueniens est huic mysterio: accidentia enim conseruantur, quia sensibus percipiuntur: & ita deseruiunt, ad occultandum mysterium, & conseruandum fidem Christi. At vero substantialis forma, cum omnino insensibilis sit, non potest ad rationem sacramenti deseruire: & cum ipsa ex natura sua indigeat materia sustentante, non magis potest per se esse, vel rationem subiecti subire, quam quantitas: ergo, nulla ratione manet, & iuxta hunc discursum interpretanda sunt rationes, quas D. Thom. assertit infra art. 6.

Dubium.

Sed quaeres, quid si aliquis negaret, formam panis esse substantialem: ideo affirmaret, manere formam panis: nunquid in fide erraret? Thomista enim videntur eam sententiam, vt erroneam damnare, vt videre licet in Caietan. hic artic. 6. Soto dist. 9. quaest. 2. art. 6. Ledefina quaest. 6. art. 6. & eodem fere modo loquitur Bellarm. libr. 3. c. 11. & 14. Respondendo, dupliciter posse intelligi illam assertionem, primo, si, iuxta antiquum Philosophorum errorem, quis arbitretur, panem, & vinum, & huiusmodi res alias non constitui, & distinguere per formas substantiales, sed solum per accidentia, quibus substat vnum & idem subiectum, siue illud appelletur materia prima, siue simplex quaedam substantia completa: & hoc sensu inuenio Greg. de Valentia lib. 2. de transsubst. c. 7. explicantem in hunc modum sententiam Ruperti locis in superiori sectione citatis, vt dicat asseruisse Rupertum, non mutari in consecratione naturam & essentiam panis: quia non mutantur accidentia, quibus formaliter constituitur in esse panis. Sed non video, quid eum mouerit ad hoc tribuendum Ruperto: quia in locis ibi citatis nullum habet fundamentum: & ipse non citat locum alium: neque ego inuenire potui, vbi Rupertus neget, formas substantiales, aut veram transmutationem substantiarum rerum naturalium. Itaque haec sententia non est Ruperti: & illam asserere plus esset, quam temerarium: nam praeter apertum errorem in Philosophia, pugnat cum multis principiis fidei. Quapropter certum est, aliquam formam substantialem hic transmutari. Alio ergo sensu negare quis posset: illam esse formam substantialem propriam panis, sed communem massae ac pulueribus, & aliis id genus: proprium vero constitutum panis, vt sic, esse accidens aliquod: quia panis vt sic, non dicit solum rem naturalem, seu substantialem, sed artificialem, quae forma accidentia maneant, posset quis dicere, formam panis manere: sicut posset dici manere formam domus, conseruata quantitate cum eadem figura, etiam si tota substantia lignorum, ac lapidum periret, & hoc sensu in re nihil est periculi: pendet enim ex re philosophica valde dubia: nam fides solum docet, totam substantiam panis, quae est sub illis accidentibus, conuertere & definire esse: an vero illa substantia vt sic, sit panis, vel tantum vt affecta aliquo accidente, nihil de hoc docet fides: qui tamen sic opinaretur, dicere deberet, manere formam artificialem panis, non tamen formam absolute. Nam per formam panis iam omnes intelligunt formam illius substantiae, quae est panis: & simpliciter probabilius

Responsio.

est, panem substantialiter differre à massa, vt supra diximus.

Dico secundo: Post consecrationem non manere materiam panis, Conclusio est de fide, & sententia Durandi error in fide reputatur à grauisimis Theologis Palud. Caietan. Soto, & aliis, & vt ego exillimo, etiam tempore Durandi erat haereticus: quia tunc etiam erat de fide transsubstantiari panem in corpus Christi ex definitione Concil. Lateran. sub Innocentio III. & ex traditione Sanctorum: quamquam ipse haereticus non fuerit, quia sine contumacia id asseruit, & cum subiectione ad Ecclesiam: addunt vero aliqui, etiam hoc non fuisse de fide, quia adhuc in Philosophia non est certum, materiam esse partem substantiae, & substantialiter componere panem qui ergo dicit totam substantiam, materiam etiam: includit. Sed Concil. Trident. apertius hoc declarauit addendo particulam exclusiuam, & dicendo, (duntaxat manere accidentia): euident autem est materiam non esse accidentis. Praeterea argumentor ratione, quia, si materia panis manet, vel manet informata aliqua forma, vel non: posterius nec Durand. dicit, nec ita alicuius mentem venire potuit. Queram enim rursus, an in illa materia maneat subiectum accidentia panis: & hoc dici non potest sine haeresi, quia de fide est, accidentia manere sine subiecto, & praeterea est contra veritatem formae: quia proxime contentum sub his accidentibus non esset corpus Christi, sed materia panis: vel maneret illa materia sine accidentibus panis, & sine vlla forma substantiaria: & hoc esset nouum multatum miraculum, impertinens omnino ad hoc sacramentum, & sine vilo fundamento: vel maneret illa materia informata aliqua forma substantiaria: & hoc dici non potest: quia, neque illa esse potest forma panis, alioqui maneret panis; neque alia quacunque, praeter animam Christi, quia, praeterquam quod esset impertinens, & sine vilo fundamento, non minus certum est, non manere sub illis accidentibus substantiam cuiuscunque alterius rei, quam panis, vt patet: cum ex necessitate formae, cum ex separatione accidentium ab omni subiecto. Denique non potest illa forma esse anima Christi (quae est sententia Durandi) primo, quia iam non esset transsubstantiatio, sed transformatio per veram corruptionem panis, & generationem noui corporis, vel saltem nouae partis Corporis Christi, quod est contra Ecclesiae traditionem & definitionem, & est per se absurdissimum; quid enim indignius est & absurdius, quam existimare gloriosam animam, & impassibile Corpus Christi esse nunc in continua resolutione partium materialium? Quotiescunque enim consecratur sacramentum, & quoties species sacramentales corrumpuntur, corrumpitur pars corporis, anima Christi informati: alioqui oporteret nunc Christi animam informare penes infinitam materiam molem: vnde rursus fit, ex vero Corpore Christi generari vermes per veram corruptionem eius, vel partis illius, quae omnia Durandus non ducit incommoda, cum sint absurdissima. Quin potius ait, etiam post Christi resurrectionem, accidisset, vt cum Christus comedebat, alimentum conuerteretur in substantiam corporis gloriosi, non necessitate, sed potestate, & voluntate: sed in hoc etiam valde errat. Nam licet Christus vere comedere post resurrectionem, ad veritatem corporis uiuentis demonstrandam, non tamen in substantiam Christi cibus ille conuersus est, de quo superiori dictum est.

Secundo quaero à Durando: Verum anima Christi in Eucharistia simul informat corpus, quod habet in caelo & materiam panis: vel solum panis materiam, ita vt

ita, vt sub illis speciebus corpus ipsum Christi, quod est in celo, non contineatur, si hoc posterius dicat: est plane hereticum, vt patet ex verbis Christi, Quod pro vobis tradetur, & Qui pro vobis effundetur: que supra, contra Impnatores adduximus: omnia, quæ ibi dicta sunt, ad hoc improbandum sufficiunt: ostendunt enim, illud idem corpus, quod in celo est, quod que in Cruce pendit, esse sub speciebus sacramentalibus: si vero primum dicat, ponit quoddam miraculum, quod nec in verbis Christi habet fundamentum (nam ipse solum dixit, hoc esse corpus suum, quod cruciendum erat pro nobis) neque in aliqua auctoritate vel ratione: & sine vlla profus necessitate: quia vel negare debet conuersionem in ipsum Christi corpus, quod pro nobis traditum est, quod etiam est hereticum: vel ad illam explicandam nihil confert hoc aliud corpus ex materia panis de nouo productum: & præterea ponit quid monitrosium, & non minus abiurdum, quam sit impanatio, quod recte notauit Alanus libr. 1. capite 35. oportebit enim, vt Christus in sacramento, vel habeat duo corpora; vel vnum maius, quam habeat in celo. Neque fundamentum Durandi alicuius est momenti, vt ex dictis patet, & latius disputat. sequent. Exempla vero, quibus Sancti vtuntur, non afferuntur, vt in omnibus sint similia: imo, quia nullum huiusmodi inueniri potest, varia vsurpant, vel hanc esse veram & realem conuersionem, vel posse Deum supernaturales conuersiones efficere, vel vt declarent, hic esse per conuersionem verum ac proprium corpus Christi. Quod vero hæc conuersio alterius rationis sit ab omnibus conuersionibus naturalibus, variis nominibus, ac rationibus declarant, vt sequente disputatione videbimus.

Secundum dicit aliquis, non esse de fide, esse, vel non esse materiam in rebus: quomodo ergo potest esse de fide hic non manere materiam? Respondetur, per se & directe esse de fide, hic non manere particulam aliquam panis, quæ quid illa substantia sit: vnde posita materia in rebus, vt necessario in lumine nature ponenda est, sequitur iuxta principia fidei, non posse manere materiam.

Dices tandem, quid si aliquis conuideretur, materiam panis non manere sub accidentibus panis: negaret tamen substantialiter desinere esse, sed manere verbi gratia, in aere circumstante sub forma eius, contra hoc enim non procedunt rationes factæ, neque ex verbis formæ potest aliud colligi. Respondetur, hunc non esse tam clarum errorem in fide, esse tamen valde temerarium id asserere contra omnium Schoasticorum doctrinam, & contra id, quod videntur docere Patres, & Concilia, & præterea, quia eadem ratione posset quis dicere, conseruari in rerum natura totam substantiam panis, tamen alio in loco, & sub aliis accidentibus, quod est contra veritatem conuersionis & transubstantiationis, vt infra ostendam, ac præterea est nouum genus miraculi, sine fundamentum substantia enim panis separata à suis accidentibus naturaliter esse desinit. Rursum materia illius, cui non disponatur ad aliam formam, non potest naturaliter illam recipere: ergo ex hoc mysterio necessario sequitur substantia hæc desitio totius substantiæ, & materię eius, si non fingantur temere noua miracula.

SECTIO IV.

Verum post consecrationem maneat aliquis realis modus, seu gradus, vel entitas metaphysica substantia panis.

Das, seu tres falsas sententias circa hæc questionem inueni reperio. Prima est, manere post consecrationem substantiam panis, destructa natura integra eius. Ita sentit Godofr. quodl. 8. q. 16. vt refert Paludan. dicitur. 12. quæstio. 3. & Pictus Mirand. in Apo-

log. quæst. 9. defendit, hanc sententiam esse possibilem, nihil affirmando. Fundamentum est, quia subsistentia est distincta à natura: ergo potest conseruari sine illa. Rursum tantum illud definit in pane, quod conuertitur in Corpus Christi: sed in Corpus Christi non potest conuerti subsistentia, sed sola natura: quia in Christo sola natura humana est creata, subsistentia vero est increata, in quam non potest fieri conuersio: ergo conuertitur natura, & manet subsistentia, quæ deseruet, vt per illam subsistant accidentia.

Secunda opinio esse potest, manere existentiam substantialem panis, quam hoc tempore moderni aliqui Thomistæ defendunt. Et fundari potest, supponendo duo principia metaphysica, primum est, existentiam esse realitatem omnino distinctam: ex quo colligunt, posse conseruari sine essentia, sicut è contrario in humanitate Christi existimant conseruatam esse essentiam sine existentia propria. Vnde applicari potest fundamentum factum pro prima sententia: quia in Christo Domino solum est essentia creata & non existentia, quia conuersio solum fieri potest in id, quod creatum est: quod autem non conuertitur ex pane, manet post consecrationem, ergo manet existentia panis. Secundum principium est, accidentia non habere proprias existentias, sed existere eodem esse, quo existit substantia, in qua sūt: ex quo fit, necessariam hic esse existentiam panis, vt per illam existant accidentia, quæ manent: quia, vt D. Tho. docet infra, q. 77. existunt per idem esse, quod antea habebant.

Tertia opinio negat, manere aliquid substantiæ panis sub eadem differentia specifica, sub qua antea erat: Affirmat tamen, hanc indiuiduam entitatem, vel substantiam, quæ antea erat panis, per conuersionem fieri corpus Christi, & ita manere.

Hanc sententiam insinuat Henric. quodl. 9. qu. 9. & quodl. 11. quæst. 4. præcipue tamen tribui solet Caiet. qui multum illam insinuat infra, art. 3. circa solutionem ad 3. vbi sepe repetit, manere, quod erat panis, & explicat illud relatiuum (quod) referre substantiam, & veram realitatem, quæ manet, & est corpus in corpore Christi, & infra concludit, pronomen (hoc) in verbis consecrationis designare hanc substantiam, quæ est panis, non sub esse panis sed absolute: & illam dicit esse corpus Christi in fine prolationis verborum: similia vere habet in art. 4. Vbi in primo dubio dicit, id, quod erat panis, per conuersionem fieri id, quod est Corpus Christi, & in fine dicit, illud relatiuum, (quod) referre eandem substantiam, & hanc sententiam Caietan. & modum loquendi eius, approbat Richard. art. 1. 4. circa principium, VValdens. etiam interdum videtur ita loqui, tom. 2. de sacr. c. 48. 68. 69. imo & D. Thom. in 4. dist. 11. qu. 1. arti. 2. ad 1. dicit, in hac conuersione terminum, à quo, scilicet, substantiam panis, conuerti in terminum, ad quem, scilicet, corpus Christi: nõ vt sit sub ipso, sed vt sit ipsummet. Adducit etiam Caietan. locutiones Ambros. 4. de sacra. c. 4. & 5. vbi sic inquit, Si tanta vis fuit in sermone Dñi Iesu, vt inciperent esse, quæ non erant, quanto magis operatorius erit, vt sint, quæ erant, & in aliud comutentur. Sæpe et Patres, vt disput. sequente videbimus, dicunt: panem fieri corpus Xpi: & in caput Berengarius, dicitur, panem, & vinum, quæ in altari ponuntur, post consecrationem esse corpus & sanguinem Christi. Quæ verba non possunt in alio sensu vera esse. Fundamentum vero huius sententiæ esse potest, quia, nisi saltem hoc modo substantia, seu entitas panis maneret in corpore Christi, nulla esset conuersio, sed annihilatio potius panis. Et confirmari potest ex D. Thom. infra q. 77. art. 5. & in 4. d. 12. qu. 1. artic. 3. quæst. iuncta. 4. vbi dicit, non posse repro-

duci panem conuersum in Corpus Christi, nisi per conuersionem corporis Christi in ipsum: quod non potest esse verum, nisi quia entitas, & substantia panis

Alii manere existentiam.

Alii manere eandem substantiam, quæ antea erat panis facta per conuersionem. Henricus. Caiet.

Richard. VValdens. Thom.

panis manet aliquo modo in corpore Christi: in quo absorbetur & imbibitur: quia, si substantia panis omnino delisset, quid impediret, quominus Deus posset illam iterum producere, absque mutatione corporis Christi?

1. *Conclusio.*
Non manet
substantia.
Trident.

Constant.

Dico primo, in hoc sacramento non manere substantiam, seu supposititalitatem panis. Probatur primo ex verbis Concilii Tridentini. nam haec substantia non est accidens: dixit autem Concilium, manere duntaxat accidentia. Deinde, quia si substantia dicitur manere, ut aiebat Godofr. ut sit verum, ac proprium subiectum accidentium, illud est contra fidem traditam in Concilio Constantiensi sessione 8. Si vero dicitur manere, ut terminet, & subsistere faciat accidentia, illud in primis non est necessarium: quia non oportet, ut accidentia illa subsistant propria substantia substantiali. Deinde non est possibile, tam ex parte accidentium, quam ex parte substantiae creatae. Primum patet, quia, si accidentia terminarent, & subsisterent tali substantia, oportet fieri nouum miraculum unionis cuiusdam hypostaticae inter quantitatem panis, & substantiam panis, nam sine hac unionem noua, non potest intelligi quantitas illa subsistens tali substantia magis post consecrationem, quam antea: prius enim non erat quantitas unita substantiae immediate, sed rei subsistenti ratione naturae, & propterea non subsistebat, sed inharebat: ergo, si postea subsistit, & terminatur noua substantia, oportet, ut noua unio, quasi hypostatica facta sit: at vero accidens non est capax talis unionis, ut in materia de Incarnatione diximus: ostendendo, hac de causa accidens non esse immediate assumptibile a Verbo: & licet non esset omnino impossibile, esset vanum, & superfluum, tantum & tam nouum miraculum sine fundamento affirmare. Secundum patet, quia iuxta veriorum sententiam, substantia est modus naturae, & non res, omnino realiter ab illa distincta: quando autem duo se habent tanquam res & modus, licet, res possit manere sine modo non tamen modus, sine re: quia non affert se cum entitate propria, sed ex intrinseca ratione sua identificatur rei, cuius est modus, ut agendo de substantia, latius in materia de Incarnatione declarauimus.

Ad fundamentum
primae opinionis
non respiciens.

Neque contra hanc conclusionem obstat fundamentum primae opinionis: iam enim ostensum est, non obstante distinctione substantiae a natura, non posse substantiam manere, destructa natura, & quamuis possit, in praesenti mysterio non esset necessarium. Ad aliam vero confirmationem, scilicet, substantiam panis, non posse conuerti in substantiam corporis Christi, quae increata est, & ideo manere, negatur consequentia: primo, quia facere potest Deus, ut suppositum integrum conuertatur in naturam alterius corporis. Deinde, quia, sicut substantia Corporis Christi est in hoc sacramento, non ex vi conuersionis, sed per concomitantiam, ita intelligi potest, substantiam panis desinere esse, non ex vi conuersionis, formaliter loquendo, sed per concomitantiam, scilicet, quia ipsa natura panis desinit esse, sine qua non potest manere substantia panis.

2. *Conclusio.*
Non manere
existentiam
panis.

Dico secundo, post consecrationem non manere existentiam substantialem panis. Haec conclusio est omnium Theologorum, praeter eos, quos supra commemorauimus. Probatur primo ex principiis fidei: vnum est, quod tota substantia panis conuertatur, nomine vero totius substantiae non intelligitur essentia abstracta, & praecisa ab existentia, sed intelligitur substantia completa, prout erat in rerum natura, quae maxime existentiam includit, tanquam proprium & intrinsecum actum constituentem hanc entitatem in esse actualis entitatis: imo sicut productio, ita & conuersio potissimum fit ratione existentiae, ut alibi latius tractatum est. Alterum est, post

consecrationem duntaxat manere accidentia, ut Concilium Tridentinum dixit: existentia autem substantiae panis non est accidens, ut omnes quotquot sunt Philosophi docent, & est per se evidens: quia, vel est ipsam entitatem substantiae, ut substantia actualis est, vel intrinsecus actus sub ea ratione illam constituit. Respondet tamen quidam author ad hanc Concilii definitionem, quod qui ad pauca respiciunt, facile hallucinantur: si enim (inquit) Sophisticus argumentator attenderet, eo ipso, quod Concilium definit, accidentia manere, definire etiam, manere cum existentia, videret, consequentiam sui argumenti nullam esse: quia dictio exclusiua non excludit a concomitantibus: vnde non excludit existentiam: ad dei autem mysterium nihil refert, quod illa existentia sit res distincta a substantia, nec ne. Sed, si quis attente consideret, facile, ut existimo, intelliget, hanc fugam non eneruare vim testimonij Concilij Tridentini. Verum est enim, illud non excludere existentiam accidentium: quod tamen non excludat existentiam substantiae, falsum est. Quod si licet alicui dicere, existentiam substantiae non excludi: quia est conexa cum existentia accidentis, pari ratione posset alius assumere licentiam dicendi, manere illam rem, quae est forma panis: quia posset in metaphysica opinari, formam esse ipsam existentiam rei, vel omnium proprietatum eius: & Durandus posset coningere, materiam esse existentiam quantitatis, & ideo manere. Deinde consequenter posset quis opinari, manere substantiam panis, quod prorsus falsum est: & tamen necessarium sequitur, loquendo magis probabiliter, & consequenter in illa sententia, quae necessario supponit, existentiam esse rem distinctam a substantia, & separabilem ab illa: qui autem hoc sentiunt, probabiliter & consequenter dicunt, existentiam substantialem esse ipsam substantiam. Vnde ulterius ex illo principio posset quis opinari in materia de Incarnatione, manere in humanitate Christi substantiam creatam, non ut per illa subsistat humanitas, sed ut per eam existant accidentia: cum Concilia negant, manere substantiam in humanitate Christi, posset esse licentia explicandi, non manere ut sic, id est, ut respicit humanitatem, & terminat illam: manere autem, ut respicit accidentia. Denique non debent hi auctores negare, manere in humanitate Christi existentiam substantialem creatam, saltem ut per eam existant accidentia, nisi velint dicere, etiam accidentia humanitatis existere per existentiam incretam Verbi: at quod adeo tam immediate esse unita Verbo, sicut animam & corpus, quod inauditum esse, & improbabile: Concilium ergo Tridentinum, absolute excludendo quicquid substantiale est, satis significauit, nullum substantialem actum esse necessarium, ut accidentia existant, & conseruentur.

Secundo principaliter probatur conclusio ex metaphysicis principijs. Primum enim, quod substantia pereat, & maneat existentia eius, impossibile est: cum nihil aliud sit perire, quam amittere esse existentiae: nam esse essentiae immutabile est, nisi ratione existentiae. Dicent, substantiam amittere esse, quia ipsum esse in se destruitur, sed quia desinat actuare hanc naturam, vel substantiam. Sed haec responsio fingit substantiam esse velut subiectum existentiae, hanc vero esse actum realiter distinctum ab illa: quod in prima philosophia, & in materia de Incarnatione probauimus esse impossibile: quia actualitas existentiae est ita intima rei, prout est vera, realis, & actualis entitas, ut nullo modo discerni possint tanquam actus, & potentia receptiua: quia separata existentia, etiam per intellectum, solum intelligitur manere potentia obiectiua: nam si intelligitur manere aliquid actu ens, illud est existens: sed de hoc latius dictis locis: vnde ex hoc principio, falsum est fundamentum, quo nitebatur illa sententia: scilicet, accidentia

dentia realiter distincta à substantia, realiter existere per ipsam existentiam substantiæ: quia in vniuersum impossibile est, quod aliqua entitas existat per entitatem à se realiter distinctam. Sed, non solum posito hoc principio, sed etiam admissio, quod existentia sit res distincta ab essentia, est falsum illud fundamentum, quia supposita illa distinctione, existentia comparatur ad essentiam, vt actus ad potentiam: sicut ergo essentia substantiæ, & accidentis sunt diuersarum rationum, & ordinum, ita requirunt actus, re ipsa distinctos: loquor enim de accidentibus, quæ realiter à substantia distinguuntur. Vel aliter comparatur essentia ad existentiam, sicut principium vel radix ad actum, vel terminum ab illa manentem, aut sicut principium formale ad effectum formalem, quasi secundarium: ergo si principia sunt omnino diuersa, erunt etiam diuersa existentia. Denique existentia substantiæ est existentia simpliciter, & natura sua postulat intrinsecum terminum substantiæ: existentia autem accidentis natura sua est imperfecta, & postulat per modum termini vniorem ad alterum, à quo sustentetur: sunt ergo distinctæ, vt aperte docuit Diuus Thomas in his articulis, & in tota hac questione, & supra quæst. 17. artic. 2. & 4. contra Gent. cap. 14. & sæpe alias, & Caietan. de ente & essent. c. 7. & Palud. Socin. 7. metaph. quæst. 5. & Scotus in 2. distinct. 12. quæst. 1.

Sed quares, qua certitudine tenenda sit hæc conclusio, nam Dominicus Bannes, cum in priori editione primæ partis simpliciter docuisset, existentiam substantialem panis manere, vt per eam existant accidentia panis, in posteriori ita illa retractauit, vt tamen probabiliter posse sustineri dicat, solum, quia probabile est, accidentia non habere existentiam præter existentiam substantiæ, & dicit, se consuluisset Theologos doctissimos, qui ita censuerunt. Ego vero, cum multum de hac re cogitauerim, nunquam in eam sententiam adduci potui, vt crederem eam opinionem esse probabilem: imo nec tolerabilem in Theologia, & cum plures etiam, eosque doctissimos de hac re consuluerim, neminem aliter sentientem inueni: quin potius legi apud Picum Mirand. in citato loco, cum ipse de hac re Romæ quætionem motuisset, à pluribus Theologis iudicatum esse, non posse sine errore defendi, manere in hoc sacramento existentiam substantialem, quibus ipse contradicere non est ausus, loquendo de mysterio, prout factum est, licet contenderit potuisse aliter fieri. Deinde etiam in metaphysica, illa opinio, quod accidentia realiter à substantia distincta, non habeant propriam existentiam, reuera, non est probabilis, quia nec ratione firma vitur, neque habet authorem grauem. Nam licet fortasse Sotus in philosophia id interdum inuenerit, non tamen rem ex professo disputans & examinans, postea in 4. disputatione 10. tota questione secunda contrarium aperte supponit. Ac denique, quamuis illa opinio esset probabilis, non tamen omnino id, quod ex metaphysica opinione probabile colligitur, est in Theologia probabile, alioqui etiam dici posset, esse probabile, manere materiam in hoc sacramento, quia manet quantitas, & probabile est, materiam esse eandem rem cum quantitate, vel formam panis manere, quia opinio est, formam illam esse accidentalem, quod tamen simpliciter damnatur à Thomistis, vt alienum à doctrina fidei, & facile esset similia exempla afferre, quæ docent, quædo ex opinione metaphysica sequi videtur aliquid in Theologia, quod doctrina fidei non est consentaneum, sed videtur aduersum, aut querendum esse probabilem viam ad vitandum tale consequens, & negandam consequentiam, vel si hæc inueniri non potest, illud esse sufficiens argumentum ad iudicandum, illam opinionem metaphysicam esse improbabilem potius, quam è conuerso. Theologia enim, quæ suprema sapientia est, iudicat de inferioribus

doctrinis, & illas corrigit, non è contrario. Quocirca idem iudicium ferendum est in præsentibus controuersia, si ex illo principio metaphysico vitari nullo modo potest, quin sequatur, existentiam substantialem manere in hoc sacramento, hoc est, sufficiens argumentum, vt illud iudicetur improbabile, si tamen quis mordicus veller illud defendere, potius debet negare consequentiam, & dicere, naturaliter quidem accidentia existere illo modo, tamen ablata substantia, D E V Millis conferre nouam existentiam, qua existant, & licet prædictus author dicat, eum delirare, qui ita sentit, & mihi quidem absolute loquendo idem videatur, supposito tamen illo alio errore, existimo fore, vt hoc modo minus desipiat.

Dico tertio, Post consecrationem non manet eadem numero entitas, vel substantia, quæ fuit panis sub esse corporis Christi. Hæc est aperta sententia Diui Thomæ hic, & artic. 3. ad 3. & artic. 4. & 8. vbi negat in transmutatione, quæ fit in hoc sacramento, manere aliquid commune vtrique termino, præter accidentia panis & vini, & idem in 4. dist. 11. quæst. 1. articulo 4. & eam late defendit Soto, dist. 9. quæst. 2. artic. 4. Ledesma, quæst. 16. artic. 4. qui contrariam sententiam Caietano tribuunt, & eam impugnant: sed fortasse Caietanus, licet in modo loquendi minus proprie & cautè loquatur, tamen in re non sentit contra hanc conclusionem, vt apertius explicabo in commentario ar. 4. D. Thom. vbi Caietanus nonnulla dicit, quæ non possunt vera esse, nisi supposita hac sententia, præsertim illud, scilicet, quod possit à Deo reproduci idem numero panis, absque conuersione corporis Christi, in ipsum, quod etiam docent Capreol. in 4. dist. 11. quæst. 1. art. 3. ad 1. Scoti contra 2. conclusionem, & Ferrar. 4. contra Gent. capite 63. aperte supponunt totalem distinctionem numericam inter corpus Christi & panem, etiam vt sunt hæc substantiæ, seu entitates: non ergo manet hæc entitas panis in corpore Christi. Probatur autem primo ex principijs fidei: sequitur enim ex illa sententia, primo, non totam substantiam panis conuerti, quia, quod manet, non conuertitur: dicitur autem manere illa substantia, prout hæc substantia vel entitas est. Sequitur secundo, non manere duntaxat accidentia panis, quia hæc entitas vel substantia panis non est accidens, & manere dicitur. Sequitur tertio non esse omnino idem corpus Christi, quod est in cælo, & quod est in sacramento quoad entitatem, vel substantiam suam, quod est contra fidem, patet sequela, quia corpus, quod est in sacramento, est illa entitas, vel substantia, quæ fuit panis: corpus autem, quod est in cælo, non est illa substantia, neque illa entitas, quia non est creatum ex illa. Quin potius sequitur quarto, hæc corpora saltem numero distingui, quod ita declaro, quia ante consecrationem hæc entitas panis distinguebatur numero à corpore Christi, quod est in cælo, & tamen post consecrationem dicitur manere eadem numero entitas, vel substantia sub esse corporis Christi in sacramento: ergo corpus Christi, prout est in sacramento, & res, & substantia numero distincta ab eodem corpore, prout est in cælo, non enim potest manere eadem numero entitas, & non distingui numero suo realiter ab eo, à quo per se ipsam distinguebatur. Quin potius cum per conuersionem dicatur hæc entitas, vel substantia mutare specificationem suam, & ita ex pane transire ad esse corporis Christi, necesse est, vt illud esse corporis Christi, quasi indueretur per hanc substantiam, quam contrahit. Vteriusque sequitur quinto sub diuersis speciebus sacramentalibus multo magis esse corpora Christi numero distincta, quia sub illis erant panes numero distincti, non solum in esse panis, sed etiam in esse huius entitatis & substantiæ: vnde posita fide, quod in omnibus his sacramentis est idem corpus

1. Conclusio.

D Thom.

Soto.
Ledesma.Capreol.
Ferrar.

corpus Christi, sequitur ulterius non solum idem corpus Christi, esse in pluribus locis, sed etiam esse plures entitates realiter inter se distinctas, quod est mysterium quodammodo maius mysterio Trinitatis: quia una res finita, erit idem realiter cum innumeris rebus absolutis & infinitis, quae antea inter se tam essentia, quam in proposito distinguebantur.

Secundo principaliter probatur conclusio ex principijs metaphysicis. Primo, quia non potest mutata essentia rei, manere eadem numero entitas: quia per illam constituitur in esse huius entitatis, sed hęc entitas vel substantia, quae est panis, essentialiter est panis: Non enim constituitur hęc entitas per sola prædicata transcendentalia, seu generica, sed per propria & specifica: Ergo. Secundum principium, quod ex hoc colligitur, est, non posse neci transmutationem realem inter differentias specificas, manente eodem individuo generis sub illis, tãquam subiecto manente sub utroq; termino, vt, quod ex leone fiat equus, manente eodem individuo animalis: quia hęc compositio est metaphysica, & extrema non realiter, sed ratione formalit tantum distinguntur: Ergo fieri non potest, vt maneat hęc entitas, vel eadem numero substantia, quae fuit panis, sub esse corporis Christi, quod si non manet eadem numero entitas vel substantia, vt sic, nihil omnino manet de substantia & entitate panis, neque vt erat panis, neq; vt erat hęc substantia, aut hoc ens. Nam individuum substantia, vel entis, quod sub illis accidentibus incipit, omnino est numero distinctum. Tandem confirmatur, quia, si hic fieret transmutatio solum in his, quae sunt propria panis, & non in his, quae sunt communia, etiam si substantia sint, consequenter dicendum esset manere materiam, vt materia prima est, & eandem formam sub communi ratione forma.

Responsio ad fundamentum sententiae.

Ad fundamentum tertiae sententiae non potest ex adè responderi vsque ad sequentem disputationem, vbi explicabimus, quomodo panis non annihilatur, sed verè conuertitur in corpus Christi, & explicabimus locutiones inter terminos huius conuersionis, docendo cum D. Thom. hic artic. 4. & q. 78. art. 5. panem non proprie fieri corpus, sed ex pane corpus. Confirmatio vero ibi adducta potius contrarium persuadet, nam certum est, posse Deum, conseruato corpore Christi in sacramento, iterum producere, seu creare eandem substantiam panis, quae transubstantiata fuerat, vt docent Caier. Capreolus & Ferrar. locis citatis: signum est ergo, illam entitatem panis non manere proprie in corpore CHRISTI, nec realiter, nec formaliter, sed solum esse conuersam in illud, & ideo dicitur id, quod erat panis, esse nunc corpus Christi, sumendo vagè illud relatiuum, (quod) quantum ad rationem contenti sub speciebus, sub quibus corpus Christi, quali loco panis constituitur, & quodammodo illius officium subit, ac propter eandem causam dici potest secundum naturam ordinem, non posse eandem numero substantiam panis redire, nisi per conuersionem corporis Christi in ipsam, quia deberet redire sub eadem numero accidentibus, & ita explicant Diuum Thom. prædicti auctores, & de eadem re iterum dicemus in sequentibus.

ARTICVLVS III.

Verum substantia panis, vel vini post consecrationem huius sacramenti annihilatur.

Ad tertium sic proceditur. Videtur, quod substantia panis post consecrationem huius sacramenti, annihilatur ac in pristinam materiam resoluatur. Quod enim est aliquid corporale, oportet alicubi esse. Sed substantia panis, quae est quidam corporale, non manet in hoc sacramento, (vt dictum est) nec etiam est dare aliquem locum,

4 d. 11 q. 2. art. 2 & 4. contr. c. 63. & quod 5. art. 11. & quod 9. art. 5. ad 3. & 1.

vbi sit. Ergo non est aliquid post consecrationem. Igitur autem est annihilata aut in praesentem materiam resoluta.

2. Praeterea, illud quod est terminus, a quo, in qua mutatione non remanet, nisi forte impotentia materia, sicut cum ex aere sit ignis, forma aeris non manet, nisi in potentia materia & similiter, quando ex albo sit nigrum. Sed in hoc sacramento substantia panis & vini se habet, sicut terminus, a quo, corpus autem vel sanguis Christi, sicut terminus ad quem: dicit enim Ambrosius in libro de officijs. Ante benedictionem alia species nominatur: Post benedictionem corpus CHRISTI significatur. Ergo facta consecratione substantia panis vel vini non manet, nisi forte resoluta in suam materiam.

3. Praeterea. Oportet alterum contradictorium esse verum. Sed hoc est falsum, facta consecratione substantia panis vel vini est aliquid, Ergo hoc est verum, substantia panis vel vini est nihil.

Sed contra est, quod Augustinus dicit in lib. 83. quaestio-num. Deus non est causa tendendi in non esse. Sed hoc sacramentum diuina virtute perficitur. Ergo in sacramento non annihilatur substantia panis aut vini.

Respondeo dicendum, quod quia substantia panis vel vini non manet in hoc sacramento, quidam impossibile reputantes, quod substantia panis vel vini in corpus, vel sanguinem CHRISTI conuertatur, posterunt quod per consecrationem substantia panis vel vini, vel resoluatur in praesentem materiam, vel quod annihilatur. Praesentem autem materiam, in quam corpora mixta resoluuntur, sunt quatuor elementa. Non enim potest resolutio fieri in materiam primam, ita quod sine forma existat, quia materia sine forma esse non potest. Cum autem post consecrationem, nihil sub speciebus sacramenti remaneat, nisi corpus & sanguis Christi, oportet dicere, quod elementa, in qua resoluta est substantia panis vel vini, inde discedant per motum localem, quod sensu perciperetur. Similiter etiam substantia panis vel vini manet vsque ad vltimum instanti consecrationis. In vltimo autem instanti consecrationis iam est ibi substantia corporis vel sanguinis Christi, sicut in vltimo instanti, generationis iam in ipsi forma. Vnde non erit dare aliquod instanti, in quo sit ibi praesentem materia. Non enim potest dici, quod paulatim substantia panis, vel vini resoluatur in praesentem materiam, vel successiue egrediat de loco specierum, quia si hoc inciperet fieri in vltimo instanti sua consecrationis, simul sub aliqua parte hostiae esset corpus CHRISTI cum substantia panis, quod est contra prædicta.

* Si vero hoc incipiat fieri ante consecrationem, erit dare aliquod tempus, in quo sub aliqua parte hostiae, neque erit substantia panis, neque erit corpus CHRISTI, quod est inconueniens, & hoc ipsum perpendisse videntur. Vnde posterunt aliud sub distinctione, scilicet, quod vel annihilatur, vel in praesentem materiam resoluatur. Sed nec hoc potest esse, quia non est dare aliquem modum, quo corpus CHRISTI verum esse incipiat in hoc sacramento, nisi per conuersionem substantia panis in ipsam, quae quidem conuersio tollitur, postea vel annihilatio substantia panis, vel resolutio in praesentem materiam. Similiter etiam non est dare vnde talis resolutio, vel annihilatio in hoc sacramento causatur, cum effectus sacramenti significetur per formam. Neutrum autem horum significetur per hac verba forma: Hoc est corpus meum. Vnde patet, prædictam positionem esse falsam.

Ad primum ergo dicendum, quod substantia panis vel vini, facta consecratione, neque sub speciebus sacramenti manet, neque alibi. Non tamen sequitur, quod annihilatur. Conuertitur enim in corpus Christi. Si autem non sequitur, si aer, ex quo generatus est ignis, non sit ibi vel alibi, quod sit annihilatus.

Ad secundum dicendum, quod forma, quae est terminus a quo, non conuertitur in aliam formam, sed vna forma accedit